

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінанси»

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему **«Золотовалютні резерви країн світу: сучасні тенденції»**

(назва теми)

здобувача Михальчука Дениса Віталійовича

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: проф., д.е.н. Савчук Н.В.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінанси»

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

О.М. Мозговий

(підпис)

_____ 20__р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних
фінансів

О.М. Мозговий

(підпис)

_____ 20__р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Михальчуку Денису Віталійовичу

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему «Золотовалютні резерви країн світу: сучасні тенденції»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "16" жовтня 2023р . № 1930-ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах

Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Міністерства фінансів України

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗОЛОВОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ (назва розділу)
Розділ 2	ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗОЛОВОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ (назва розділу)
Розділ 3	УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗОЛОВОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ В УКРАЇНІ (назва розділу)
Об'єкт дослідження:	процес формування та управління золотовалютними резервами країн світу
Предмет дослідження:	золотовалютні резерви
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	аналіз сучасних тенденцій у формуванні та управлінні золотовалютними резервами країн світу з акцентом на їхній вплив на економічну стабільність та можливості їх застосування для стратегічного розвитку економіки України

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	<ul style="list-style-type: none">– дослідити сутність та поняття золотовалютних резервів;– виділити причини накопичення та використання золотовалютних резервів;– охарактеризувати принципи та методи управління золотовалютними резервами;
У розділі 2	<ul style="list-style-type: none">– визначити світові тенденції у формуванні золотовалютних резервів країн;– провести аналіз золотовалютних резервів розвинених країн;– виділити проблеми та виклики, що виникають у процесі формування та управління золотовалютними резервами;
У розділі 3	<ul style="list-style-type: none">– провести аналіз ефективності управління золотовалютними резервами України;– запропонувати шляхи удосконалення управління золотовалютними резервами України на основі застосування зарубіжного досвіду;– охарактеризувати наявність золотовалютних резервів як один із чинників безпеки країни.

Завдання підготував
науковий керівник

_____ (підпис)

Н.В. Савчук

_____ (ініціали, прізвище)

«_» ____ 2023 р.

Завдання одержав здобувач

_____ (підпис)

Д.В. Михальчук

_____ (ініціали, прізвище)

«_» ____ 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ	5
1.1 Сутність та поняття золотовалютних резервів	5
1.2 Причини накопичення та використання золотовалютних резервів.....	14
1.3 Принципи та методи управління золотовалютними резервами.....	22
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ	30
2.1 Світові тенденції у формуванні золотовалютних резервів країн.....	30
2.2 Аналіз золотовалютних резервів розвинених країн	39
2.3 Проблеми та виклики, що виникають у процесі формування та управління золотовалютними резервами	49
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ В УКРАЇНІ	58
3.1 Аналіз ефективності управління золотовалютними резервами України	58
3.2 Удосконалення управління золотовалютними резервами України на основі застосування зарубіжного досвіду	66
3.3 Наявність золотовалютних резервів як один із чинників безпеки країни	73
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86

ВСТУП

Актуальність теми. Золотовалютні резерви країн є стратегічно важливим елементом економічної стабільності та розвитку. У сучасних умовах геополітичної та економічної турбулентності, динаміка змін у світових резервах стає ключовою для прогнозування економічних та фінансових ризиків. Аналіз та порівняння таких резервів дозволяють не лише визначити тенденції глобального ринку, але й зрозуміти можливі наслідки для національних економік, зокрема для України, що в контексті геополітичних та економічних викликів набуває особливого значення для ефективного управління фінансовими ресурсами та стратегічного планування розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи проблему золотовалютних резервів країн світу, варто опиратись на провідні дослідження в цій галузі, включаючи праці визначених зарубіжних науковців (Amadeo K. [3], Nikolova I. [4], Gómez J. [5], Ferranti M. [6] та інших) та вітчизняних дослідників (Бобрицької Г. С. [7], Король М.М., Лапи І.В. [8] та інших). Автори цих досліджень проводять критичний огляд різних аспектів золотовалютних резервів, виявляють фактори, що впливають на їхню структуру, та досліджують взаємозв'язки між резервами та економічною стабільністю. Незважаючи на значний внесок зазначених учених, питання, пов'язані з новітніми та не вирішеними аспектами управління та використання золотовалютних резервів в умовах глобальних фінансових зрушень, залишаються актуальними.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи аналіз сучасних тенденцій у формуванні та управлінні золотовалютними резервами країн світу з акцентом на їхній вплив на економічну стабільність та можливості їх застосування для стратегічного розвитку економіки України.

Завдання кваліфікаційної магістерської роботи:

- дослідити сутність та поняття золотовалютних резервів;

- виділити причини накопичення та використання золотовалютних резервів;
- охарактеризувати принципи та методи управління золотовалютними резервами;
- визначити світові тенденції у формуванні золотовалютних резервів країн;
- провести аналіз золотовалютних резервів розвинених країн;
- виділити проблеми та виклики, що виникають у процесі формування та управління золотовалютними резервами;
- провести аналіз ефективності управління золотовалютними резервами України;
- запропонувати шляхи удосконалення управління золотовалютними резервами України на основі застосування зарубіжного досвіду;
- охарактеризувати наявність золотовалютних резервів як один із чинників безпеки країни.

Об'єкт дослідження – процес формування та управління золотовалютними резервами країн світу.

Предмет дослідження – золотовалютні резерви.

Методи дослідження. В ході виконання кваліфікаційної магістерської роботи були застосовані різноманітні методи дослідження для досягнення поставленої мети. Для ретельного аналізу сучасних тенденцій у формуванні та управлінні золотовалютними резервами країн світу використовувалися методи порівняльного аналізу, що дозволили виокремити ключові аспекти та особливості різних національних стратегій. Статистичні методи були застосовані для об'єктивної оцінки динаміки резервів, а аналітичні методи використовувалися для узагальнення та висновків про можливі впливи зовнішніх та внутрішніх чинників на рівень резервів країн. Системний підхід включав в себе елементи економічного аналізу, фінансової географії та геополітики для глибшого розуміння контексту та взаємозв'язків у сучасній глобальній економічній системі.

Теоретична та практична значущість отриманих результатів.

Теоретична значущість отриманих результатів дослідження золотовалютних резервів країн світу полягає в розширенні наукового розуміння механізмів формування та управління цими резервами в умовах сучасної глобальної економіки. Авторський аналіз тенденцій у динаміці золотовалютних резервів, їхньої структури та факторів, які на них впливають, відкриває нові підходи до розуміння фінансової стійкості та стратегічного управління національними фінансами.

Практична значущість дослідження проявляється у можливості використання отриманих результатів для формулювання ефективних стратегій управління золотовалютними резервами України. Це дослідження може слугувати інформаційною базою для прийняття рішень з управління резервами, а також для прогнозування ризиків та адаптації до змін на глобальному фінансовому ринку.

Інформаційна база дослідження включає в себе аналіз робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, офіційні статистичні дані з рейтингових агентств, фінансові звіти та інші джерела. Цей узагальнений перелік інформації надасть змогу глибше дослідити сучасні тенденції у формуванні та управлінні золотовалютними резервами країн світу.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 3 розділів (в тому числі 9 підрозділів), висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи складає 93 сторінки. В роботі представлено 17 таблиць, 24 рисунки, використано 67 наукових джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ

1.1 Сутність та поняття золотовалютних резервів

Золотовалютні резерви є важливим аспектом економічної стабільності та фінансової безпеки багатьох країн у світі. Ця тема відіграє ключову роль у фінансовому управлінні та монетарних політиках національних та міжнародних фінансових установ. Золотовалютні резерви мають суттєвий вплив на стійкість національної валюти, інфляційні процеси, можливості для ведення міжнародної торгівлі та інвестиційної діяльності. Крім того, вони визначають геополітичну позицію країни на світовій арені та її здатність впливати на глобальні фінансові процеси.

Згідно із визначенням Міжнародного валютного фонду, золотовалютні резерви – це «зовнішні активи, які знаходяться у вільному розпорядженні органів грошово-кредитного регулювання та контролюються ними в цілях задоволення потреби у фінансуванні платіжного балансу, проведення інтервенцій на валютних ринках для здійснення впливу на валютний курс та в інших відповідних цілях» [1]. Визначення золотовалютних резервів згідно з МВФ належить до класичних і широко використовується в міжнародних фінансових відносинах. Воно відображає важливу роль золотовалютних резервів у забезпеченні фінансової стабільності та міжнародного співробітництва, а також їхню функцію у веденні монетарної політики та управлінні фінансовими ризиками в сучасному світі.

Відповідно до закону України «Про Національний банк України» золотовалютні резерви – «резерви України, відображені у балансі Національного банку України, що включають в себе активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні і призначені для міжнародних розрахунків» [2]. Це визначення

золотовалютних резервів відповідає загальноприйнятому міжнародному розумінню цього поняття. Золотовалютні резерви є важливими активами для будь-якої країни, оскільки вони дозволяють забезпечити стабільність валюти, здійснювати міжнародні розрахунки та впливати на міжнародний фінансовий ринок. Це визначення відображає ключовий аспект золотовалютних резервів у контексті діяльності Національного банку України та його ролі у забезпеченні фінансової стабільності та економічного розвитку країни.

Також розглянемо визначення поняття «золотовалютні резерви» в науковій літературі (табл.1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «золотовалютні резерви» в науковій літературі

№	Автор	Визначення
1	Amadeo K.	резервні кошти країни на випадок надзвичайної ситуації, такої як швидка девальвація її валюти [3];
2	Nikolova I.	запаси золота й валютних активів, номіновані у вільно конвертованій валюті, що є власністю держави і призначені для регулювання валютного курсу та підтримання валютної безпеки держави [4, с. 1437];
3	Gómez J.	сукупність активів, таких як іноземні валютні резерви (наприклад, долари США, євро, японські єни) і золото, які утримує країна або центральний банк, щоб мати можливість погасити зовнішні борги, вести міжнародну торгівлю і підтримувати стійкість валюти [5];
4	Ferranti M.	активи, що утримуються центральним банком або іншими фінансовими установами країни для забезпечення стійкості національної валюти і фінансової стабільності [6];
5	Бобрицька Г. С.	зовнішні високоліквідні активи, які знаходяться під наглядом Національного банку України [7, с.270];
6	Король М.М., Лапа І.В.	запаси іноземних фінансових активів та золота, які належать державі і перебувають у розпорядженні органів грошово-кредитного регулювання та можуть бути реально використані на регулятивні та інші загальноекономічні потреби [8, с.130].

Кожне з цих визначень підкреслює важливі аспекти золотовалютних резервів і може бути корисним в різних контекстах, в залежності від конкретних цілей і завдань аналізу чи політики.

Визначення Amadeo K. звертає увагу на важливу роль золотовалютних резервів як інструмента для мінімізації ризику негативних фінансових наслідків у разі кризових ситуацій [3]. Ці резерви стають важливим ресурсом для

забезпечення стабільності і відновлення фінансового благополуччя країни, а також для здійснення монетарних операцій, спрямованих на збереження фінансової стійкості в умовах надзвичайних ситуацій.

Визначення Nikolova I. наголошує на важливості золотовалютних резервів для забезпечення фінансової стабільності, захисту національної валюти і здатності країни реагувати на зміни в міжнародній фінансовій сфері [4, с. 1437]. Це визначення служить основою для розуміння ролі і важливості золотовалютних резервів у сучасній економіці.

Визначення золотовалютних резервів, подане Gómez J., розкриває багатогранність ролі цих резервів в фінансовій системі країни. Відзначаючи їх як «сукупність активів, таких як іноземні валютні резерви і золото, які утримує країна або центральний банк», автор робить акцент на важливості різноманітних активів у складі резервів [5]. Вони є необхідним ресурсом для забезпечення фінансової ліквідності, платоспроможності та стійкості національної валюти країни, і грають ключову роль в її міжнародних фінансових операціях.

Визначення золотовалютних резервів, яке подає Ferranti M., зосереджує увагу на їхній ключовій ролі у забезпеченні стабільності національної валюти та фінансової системи країни. Відзначаючи резерви як «активи, що утримуються центральним банком або іншими фінансовими установами країни», автор відзначає інституційний аспект управління цими активами [6]. Резерви не тільки забезпечують фінансову безпеку, але й допомагають зміцнити віру в економіку та підтримати стабільність фінансової системи в глобальному контексті.

Визначення золотовалютних резервів, яке подала Бобрицька Г. С., акцентує на двох ключових аспектах: характері активів і ролі, яку відіграє Національний банк України у їхньому нагляді. Золотовалютні резерви визначаються як «зовнішні високоліквідні активи, які знаходяться під наглядом Національного банку України» [7, с.270]. Це визначення має свої важливі імплікації для розуміння ролі резервів у фінансовій системі країни. Регуляція та нагляд за цими резервами Національним банком України гарантує їхню ефективну управлінність і допомагає досягати фінансових цілей держави.

Визначення золотовалютних резервів, запропоноване Король М.М. та Лапою І.В., акцентує на різноманітних можливостях використання цих резервів у контексті фінансової політики та загальноекономічних потреб країни [8, с.130]. Воно також наголошує на гнучкості та багатогранності функцій золотовалютних резервів. Вони є важливим ресурсом для держави, який може бути використаний для досягнення різних економічних та фінансових цілей, що робить їх ключовим компонентом фінансової політики країни.

Загальний висновок до всіх визначень золотовалютних резервів вказує на їхню багатогранність і важливість у фінансовій системі країни. На основі наданих визначень золотовалютних резервів, які були представлені різними авторами, можна запропонувати наступне визначення: золотовалютні резерви – це сукупність високоліквідних активів, включаючи іноземні валютні резерви та золото, які належать державі або центральному банку і можуть бути використані для забезпечення фінансової стабільності, збереження стійкості національної валюти, здійснення міжнародних розрахунків, погашення зовнішніх боргів, регулювання валютного курсу та використання для загальноекономічних потреб країни під наглядом відповідних органів. Це визначення враховує різноманітні функції, які виконують золотовалютні резерви, включаючи їхню роль у забезпеченні фінансової стабільності, підтримки національної валюти, міжнародних розрахунків та фінансової безпеки. Визначення також вказує на власність активів державі або центральному банку, а також на необхідність нагляду та регулювання за ними для їхнього ефективного використання.

Золотовалютні резерви є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності та ліквідності держави в сучасному світі. Вони відображають фінансове здоров'я та стійкість країни, а також грають ключову роль у забезпеченні стійкості національної валюти та виконанні міжнародних фінансових зобов'язань. У цьому контексті важливо розглянути основні характеристики золотовалютних резервів, які відображають їхню роль у фінансовій системі та економіці держави (рис.1.1).

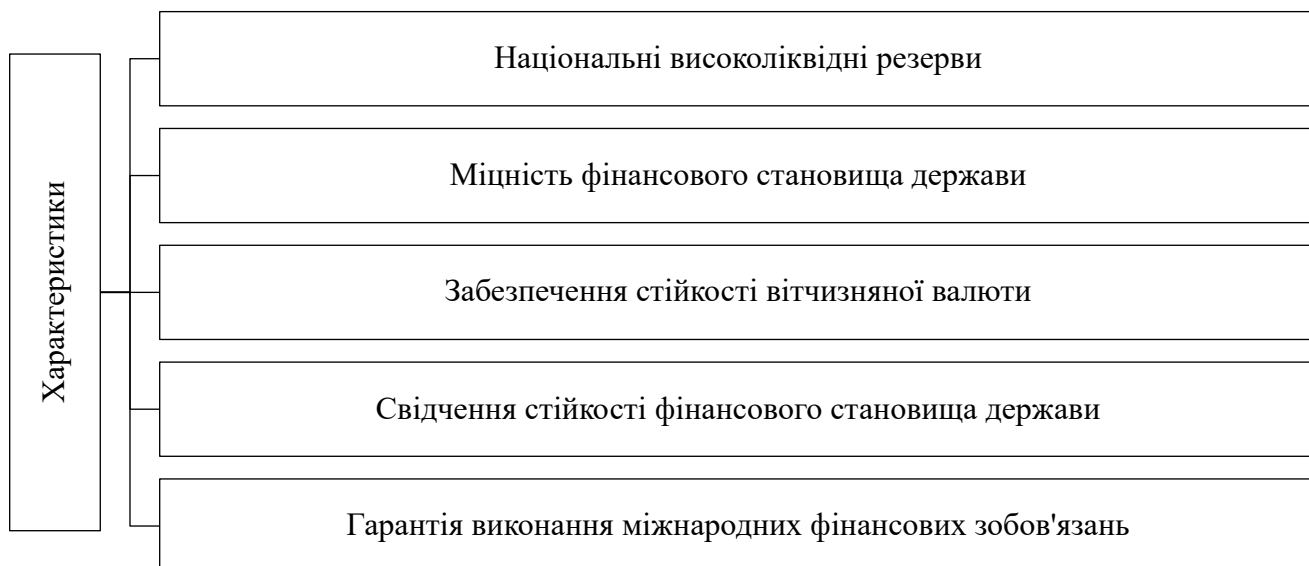

Рисунок 1.1 – Основні характеристики золотовалютних резервів

Джерело: розроблено автором на основі [9]

Розглянемо їх детальніше:

- золотовалютні резерви є високоліквідними, що означає, що їх можна легко конвертувати в готівку або інші активи, і це робить їх важливими для забезпечення ліквідності в державі. Це важливо для того, щоб держава мала засоби реагувати на фінансові кризи та забезпечити платоспроможність;
- рівень та якість золотовалютних резервів свідчать про міцність фінансового становища держави. Високі резерви можуть вказувати на фінансову стабільність та здатність держави виконувати свої фінансові зобов'язання;
- золотовалютні резерви можуть використовуватися для підтримки стійкості національної валюти в умовах коливань на міжнародних валютних ринках. Вони допомагають уникнути різких девальвацій та зміцнюють довіру до національної валюти;
- розмір та якість золотовалютних резервів є показниками стійкості фінансового становища держави. Вони відображають здатність держави виконувати свої зобов'язання та долати фінансові труднощі;

– наявність золотовалютних резервів є гарантією виконання державою своїх міжнародних фінансових зобов'язань, включаючи погашення зовнішніх боргів та забезпечення сталого фінансового співробітництва з іншими державами.

Усі ці характеристики підкреслюють важливість золотовалютних резервів як інструменту для забезпечення фінансової стабільності, ліквідності та фінансової безпеки держави. Вони грають важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості та можливості реагувати на різні фінансові виклики, що можуть виникнути в сучасній глобальній економіці.

Структура золотовалютних резервів може значно впливати на фінансову стійкість та здатність країни виконувати свої фінансові зобов'язання. У цьому контексті важливо дослідити типову структуру золотовалютних резервів та зрозуміти, як вона може бути оптимізована для досягнення максимальної ефективності (рис.1.2).

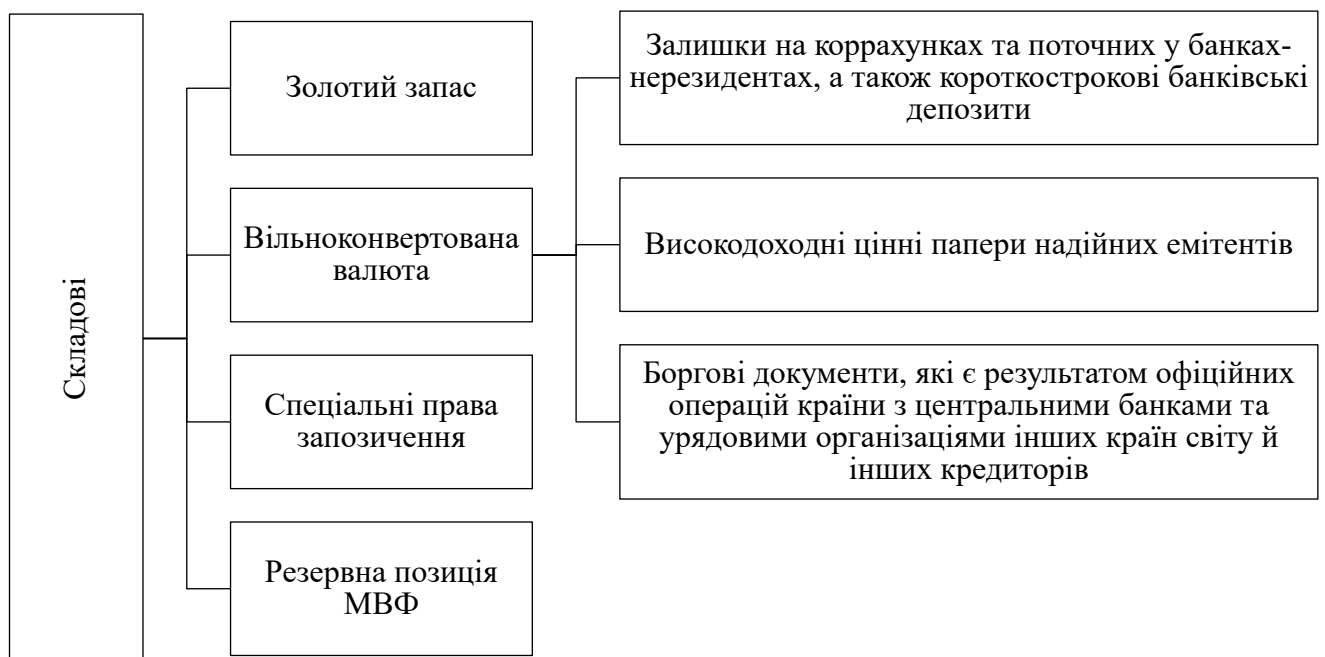

Рисунок 1.2 – Типова структура золотовалютних резервів

Джерело: розроблено автором на основі [10, с.97]

Зазначена типова структура золотовалютних резервів включає кілька ключових компонентів, кожен з яких відіграє свою важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності країни. Проаналізуємо кожен з компонентів:

– золото відоме своєю стійкістю та загальноприйнятою вартістю. Включення золотого запасу до структури резервів є типовим, оскільки він може використовуватися для вирішення платіжних зобов'язань та підтримання стійкості валюти;

– вільноконвертована валюта включає різні форми іноземної вільноконвертованої валюти, яка може бути швидко конвертована в інші валюти або використана для міжнародних розрахунків. Вона включає залишки на коррахунках у банках-нерезидентах, банківські депозити, цінні папери та боргові документи. Ці активи дозволяють країні забезпечити ліквідність та міжнародну платоспроможність;

– спеціальні права запозичення є активом, який надає Міжнародний валютний фонд. Вони представляють собою міжнародну резервну валюту, яку країна може використовувати для здійснення міжнародних розрахунків та погашення зовнішніх боргів;

– резервна позиція також пов'язана з МВФ та використовується для здійснення міжнародних розрахунків та забезпечення фінансової стабільності.

Загальна структура золотовалютних резервів різних країн може відрізнятися в залежності від їхніх фінансових потреб та стратегій. Однак ці компоненти в цілому відображають різноманітність та ліквідність резервів, що дозволяє країнам забезпечити стабільність та здатність реагувати на різні фінансові виклики.

Поповнення золотовалютних резервів є важливим завданням для країн, оскільки це дозволяє підтримувати фінансову стійкість, забезпечувати ліквідність та гарантувати здатність виконувати міжнародні фінансові зобов'язання. Для досягнення цієї мети країни вживають різних стратегій та механізмів для поповнення своїх золотовалютних резервів. У цьому контексті, розгляд джерел поповнення резервів стає надзвичайно важливим аспектом економічної та фінансової політики кожної держави. Розглянемо основні джерела поповнення золотовалютних резервів та їх важливість для фінансової стабільності країн (рис.1.3).

Рисунок 1.3 – Джерела поповнення золотовалютних резервів

Джерело: розроблено автором на основі [9]

Джерела поповнення золотовалютних резервів є ключовими для забезпечення фінансової стійкості та ліквідності країни. Детальніше розглянемо кожне з наведених джерел:

- валютні інтервенції центрального банку на валютному ринку – ця стратегія передбачає активну участь центрального банку в операціях на валютному ринку з метою впливу на валютний курс. Центральний банк може купувати чи продавати іноземну валюту на валютному ринку, залежно від потреби відновлення резервів або збереження стійкості валюти;

- країни можуть поповнювати свої резерви, купуючи золото або іноземну валюту на міжнародних ринках, що дозволяє збільшити ліквідність та різноманітність резервів;

- доходи від інвестицій резервів у цінні папери, банківські метали та інші резервні активи можуть бути використані для поповнення резервів;

– залучення центральним банком валютних коштів від міжнародних фінансових організацій, центральних банків іноземних держав та інших кредиторів може включати фінансову допомогу від міжнародних організацій, кредити від інших країн, а також фінансову підтримку від іноземних центральних банків. Ця форма поповнення резервів може бути важливою у випадку економічних криз або зовнішніх фінансових труднощів;

– використання певних валютних обмежень, зокрема, обов'язкових продажів частини експортної виручки – деякі країни встановлюють обмеження на обов'язковий продаж певної частини їхньої експортної виручки у центральний банк або на валютний ринок, щоб поповнити резерви. Це може бути способом забезпечення стійкості валюти та зменшення інфляційного тиску.

Ці джерела поповнення золотовалютних резервів є важливими для фінансової стабільності країн та їхньої здатності виконувати міжнародні фінансові зобов'язання. Вони дозволяють країнам забезпечувати ліквідність, захищати свою валюту та зміцнювати фінансовий статус на світовій арені.

Таким чином, золотовалютні резерви є важливим активом для багатьох країн і відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності, ліквідності та здатності виконувати міжнародні фінансові зобов'язання. Золотовалютні резерви можуть включати різні активи, такі як золото, іноземні валюти, СПЗ, резервну позицію МВФ, цінні папери та інші резервні активи. Типова структура золотовалютних резервів враховує різноманітність цих активів для забезпечення максимальної ефективності та стійкості. Важливість золотовалютних резервів полягає в їхній ролі у збереженні стабільності валюти, фінансовій стійкості та гарантуванні виконання міжнародних фінансових зобов'язань. Основні джерела поповнення золотовалютних резервів включають валютні інтервенції центрального банку, купівлю іноземної валюти та монетарного золота, отримання доходів від операцій з іноземною валютою та іншими резервними активами, залучення коштів від міжнародних фінансових організацій і іноземних кредиторів, а також використання валютних обмежень. Кожне з цих джерел має свою важливість у забезпеченні фінансової стійкості та

ліквідності країн. Дослідження та розуміння джерел поповнення резервів є важливим аспектом фінансової та економічної політики кожної країни, оскільки це впливає на їхню фінансову стійкість і здатність реагувати на економічні виклики та кризи. Розуміння цих процесів є ключовим для забезпечення стійкості та ефективності фінансової системи країн у глобальному економічному середовищі.

1.2 Причини накопичення та використання золотовалютних резервів

Накопичення та використання золотовалютних резервів є однією з важливих складових економічної політики сучасних держав. Ця практика визнається як ключовий інструмент фінансової стабільності та економічної безпеки, яка допомагає забезпечити різноманітні потреби країни в умовах глобальної економічної нестабільності та фінансових турбуленцій. Однак причини, мета та стратегії накопичення та використання цих резервів можуть варіюватися в залежності від конкретних умов і цілей держави. В цьому контексті, важливо розглянути фундаментальні мотиви, що лежать в основі цього процесу.

Економічна роль золотовалютних резервів полягає в тому, що вони служать інструментом для керування валютним та грошово-кредитним ринками, допомагають балансувати зовнішню торгівлю країни, захищати її від негативних зовнішніх впливів та сприяють підвищенню стійкості банківської системи [11, с.257]. Крім того, золотовалютні резерви виступають як засіб для забезпечення стабільності національної валюти, допомагаючи уникати значних коливань обмінного курсу. Це особливо важливо в умовах глобалізації, коли економічні зв'язки між країнами стають все тіснішими. Зберігання достатніх золотовалютних резервів також підтримує довіру міжнародних партнерів до економічної стійкості країни та сприяє розвитку її фінансової інфраструктури.

Золотовалютні резерви виконують два головних призначення: трансакційне та інтервенційне. Трансакційне призначення полягає в тому, щоб країна мала достатній обсяг міжнародних резервів, щоб своєчасно вирішувати свої зовнішні фінансові зобов'язання [12]. Іншими словами, це забезпечення фінансової ліквідності для здійснення міжнародних операцій та розрахунків. Трансакційне призначення включає в себе оплату зовнішньоекономічних зобов'язань, таких як імпорт товарів і послуг, відшкодування боргів та інші міжнародні платежі. Маючи достатній обсяг золотовалютних резервів, країна може ефективно уникати затримок та неплатоспроможності при здійсненні міжнародних трансакцій, що сприяє підтримці її економіки та розвитку міжнародних бізнес-зв'язків. Також, це допомагає забезпечити стабільність та надійність фінансових відносин країни на світовому економічному ринку.

Інтервенційне призначення золотовалютних резервів включає можливість центрального банку країни втручатися у функціонування валютного ринку. Це означає, що золотовалютні резерви можуть бути використані для втручання в обмінний курс національної валюти з метою підтримки її стабільності [13, с.174]. Це може включати в себе купівлю або продаж валюти на ринку, щоб нейтралізувати порушення рівноваги між попитом і пропозицією. Ця форма втручання може бути спрямована на коригування тимчасової нерівності, що може виникнути через різкі зміни в економічних умовах або інші непередбачені обставини. Крім того, інтервенційне призначення золотовалютних резервів може використовуватися для запобігання або пом'якшення фінансових криз, зокрема в разі значних коливань валютного ринку чи непередбачуваних змін на світових фінансових ринках, що сприяє збереженню стабільності та довіри до валютної системи країни, підтримуючи економічну стійкість та конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

У світовій економіці майже всі країни прагнуть нагромаджувати золотовалютні резерви, оскільки це допомагає їм захищати свою фінансову стабільність та надійність. Крім того, Міжнародний Валютний Фонд надає країнам можливість отримувати валютні кредити для зміцнення їхніх резервів та

фінансової стабільності [3]. Це важливий інструмент для підтримки країн в умовах глобальних фінансових коливань і криз.

Золотовалютні резерви є невід'ємною частиною фінансового арсеналу кожної сучасної держави. Золотовалютні резерви грають важливу роль в економіці країни, і їх формування визначається кількома ключовими потребами (рис.1.4):

Рисунок 1.4 – Потреби держав як причини накопичення та використання золотовалютних резервів

Джерело: розроблено автором на основі [14, 15]

Розглянемо їх детальніше:

– покриття дефіциту платіжного балансу – ця потреба полягає в тому, щоб забезпечити країну достатньою кількістю іноземних валют для покриття дефіциту у платіжному балансі. Дефіцит може виникнути, коли імпорт товарів і послуг перевищує обсяг експорту, що призводить до нестачі іноземних валют для здійснення міжнародних платежів. Покриття дефіциту платіжного балансу за допомогою золотовалютних резервів є важливим механізмом для збереження фінансової стабільності країни. Надмірний дефіцит може призвести до зменшення валютних резервів та негативно вплинути на зовнішньоекономічні зв'язки. Формування значних золотовалютних резервів дозволяє країні ефективно управляти та компенсувати дефіцитні обсяги, забезпечуючи стабільність її платіжного балансу та уникнення можливих економічних труднощів;

– забезпечення міжнародних торгово-економічних та кредитно-фінансових відносин – золотовалютні резерви використовуються для забезпечення міжнародних торгових угод і інших трансакцій між країнами. Вони служать як гарантія відшкодування партнерам у разі невиконання фінансових зобов'язань [14, с.75]. Забезпечення міжнародних торговельних та фінансових трансакцій засобами золотовалютних резервів сприяє підтримці позитивних відносин із світовими партнерами, а також дозволяє країні активно участь у глобальних економічних процесах. Такий рід забезпечення є важливим елементом економічної дипломатії, дозволяючи країні будувати стійкі та взаємовигідні міжнародні партнерства;

– здатність до своєчасного погашення міжнародних зобов'язань: золотовалютні резерви допомагають країні забезпечити своєчасне погашення боргів перед іншими державами, міжнародними фінансовими установами і приватними кредиторами. Це важливо для збереження доброї репутації і кредитоспроможності країни на міжнародному рівні. При належному рівні золотовалютних резервів країна може здійснювати своєчасні виплати за міжнародними фінансовими зобов'язаннями, що сприяє утриманню високого рейтингу кредитоспроможності. Це не лише підтримує інвестиційний клімат, але й сприяє привабливості країни для міжнародних інвесторів та фінансових установ, зміцнюючи її позиції в глобальному фінансовому середовищі;

– проведення політики центрального банку через валютні інтервенції – золотовалютні резерви можуть бути використані центральним банком для регулювання валютного курсу національної валюти [15, с.298]. Валютні інтервенції включають купівлю або продаж іноземних валют на ринку для впливу на курс валют і забезпечення стабільності. Це важливо для підтримки конкурентоспроможності експорту та контролю інфляції.

Золотовалютні резерви є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності та здатності країни виконувати міжнародні фінансові зобов'язання. Вони допомагають країні збалансувати свої зовнішні фінанси та відповідати на змінні вимоги міжнародного ринку. Разом із тим, ефективно

управління та стратегічне формування золотовалютних резервів є важливим завданням для кожної країни, оскільки вони грають ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості та економічного розвитку.

Важливо докладніше розглянути роль та функції золотовалютних резервів, а також їхню важливість для стабільності та ефективного функціонування національної економіки (рис.1.5).

Рисунок 1.5 – Функції золотовалютних резервів

Джерело: розроблено автором на основі [16-20]

Перша з основних функцій полягає в тому, що золотовалютні резерви служать як засіб утворення ліквідних коштів. Це означає, що вони надають країні можливість мати легкий доступ до фінансових ресурсів у випадку надзвичайних ситуацій, таких як фінансові кризи чи інші несподівані збитки [16]. Ця функція є критичною для забезпечення фінансової стійкості та здатності країни реагувати на різні економічні виклики. Ця функція золотовалютних резервів є особливо

важливою в умовах глобальних економічних турбуленцій, коли країни можуть стикатися з несподіваними викликами, такими як зміни в міжнародних ринкових умовах чи економічні кризи. Ліквідність резервів створює простір для реалізації необхідних заходів та стратегій, спрямованих на забезпечення економічної стійкості та запобігання подальшому збільшенню можливих негативних наслідків.

Друга функція золотовалютних резервів полягає в їхньому використанні як засобу міжнародних платежів. Золотовалютні резерви дозволяють країні здійснювати міжнародні торговельні та фінансові транзакції, а також вирішувати міжнародні фінансові зобов'язання [17]. Це робить їх ключовим інструментом для підтримки міжнародних відносин та здатності країни взаємодіяти на світовому ринку. Золотовалютні резерви стають ключовим інструментом у забезпеченні фінансової гнучкості та підтримки зовнішньоекономічних відносин країни. Їхня функція у міжнародних платежах допомагає країні уникати фінансових труднощів, забезпечуючи надійний механізм для виконання своїх зобов'язань перед світовими партнерами та підтримуючи стійкість її економічних відносин на міжнародній арені.

Третя функція золотовалютних резервів полягає в їхньому використанні як засобу валютної інтервенції. Це означає, що золотовалютні резерви надають центральному банку країни можливість функціонувати на валютному ринку, регулюючи валютний курс та підтримуючи стабільність національної валюти. Ця функція допомагає збалансувати зовнішні торгові відносини та підтримувати стійкість фінансової системи. Золотовалютні резерви надають країні можливість реагувати на зміни у міжнародному валютному середовищі, що може бути особливо актуальним у сучасних умовах глобалізації та великих обсягів міжнародних фінансових операцій, що сприяє не лише підтримці стабільності валюти, а й забезпеченню ефективного функціонування зовнішньоекономічних відносин, підтримуючи економічний ріст та стійкість фінансової системи країни.

Усі ці функції є важливими для забезпечення фінансової стійкості та ефективного функціонування національної економіки кожної країни. Вони

допомагають захищати національну валюту, забезпечують ліквідність та надають можливість реагувати на різні фінансові виклики.

Крім основних функцій, золотовалютні резерви також виконують додаткові завдання, пов'язані із стабілізацією фінансової системи та забезпеченням довіри до державної валюто-фінансової політики:

- наявність значних золотовалютних резервів може засвідчувати здатність країни до раціональної валютної політики, що сприяє довірі фінансових ринків та інвесторів, що в свою чергу може знизити ризик валютних коливань та стимулювати зовнішні інвестиції. Крім того, наявність значних золотовалютних резервів може виступати як фактор підтримки національної валюти у випадку економічних труднощів або глобальних фінансових криз, що створює додатковий буфер для захисту валютного курсу та забезпечення стабільності фінансової системи в умовах несприятливих економічних умов.;

- золотовалютні резерви можуть бути використані для забезпечення ліквідності фінансового сектору в разі фінансових криз або інших негативних зовнішніх подій. Це допомагає зменшити ризики та зберегти стабільність фінансової системи [18, с.20]. Ця функція надає додаткові ресурси для ефективного реагування на надзвичайні ситуації, зменшуючи ризики системних збоїв та підтримуючи нормальне функціонування фінансового сектору;

- золотовалютні резерви свідчать про здатність країни виконувати свої зобов'язання перед іншими державами та фінансовими установами. Це може сприяти не лише підтримці доброї репутації країни на міжнародній арені, але й спонукати іноземних інвесторів та фінансові установи вибирати країну як перспективного та надійного партнера для співпраці;

- золотовалютні резерви служать доказом того, що національна валюта має опору в міжнародному фінансовому середовищі, що сприяє її стійкості та конкурентоспроможності. Ця функція золотовалютних резервів підкреслює важливість національної валюти та свідчить про її опір у міжнародному фінансовому середовищі. Збільшення обсягу резервів не лише свідчить про

економічну потужність країни, але й відображає впевненість міжнародних ринків у стабільності та надійності її валюти;

– золотовалютні резерви можуть бути використані для задоволення потреб комерційних банків та інших фінансових установ у валютних ресурсах [19, с.49]. Ця функція золотовалютних резервів дозволяє комерційним банкам та іншим фінансовим установам мати доступ до валютних ресурсів у випадку потреби;

– золотовалютні резерви допомагають забезпечити доступ до іноземних валют та підтримують довіру до них у разі необхідності. В разі потреби країна може використовувати свої резерви для забезпечення ліквідності та здійснення платежів в іноземних валютах, що сприяє нормальному функціонуванню зовнішньоторговельних відносин та утриманню економічної активності;

– золотовалютні резерви можуть бути використані для забезпечення ліквідності банків та інших фінансових установ в умовах кризових ситуацій, де доступ до іноземних валют стає обмеженим [20, с.148]. В умовах кризових ситуацій, коли доступ до іноземних валют стає обмеженим, використання золотовалютних резервів для забезпечення ліквідності банків та інших фінансових установ стає стратегічно важливим механізмом та дозволяє уникнути потенційних проблем у функціонуванні фінансового сектору й зберегти стабільність в умовах економічних турбулентностей..

Усі ці функції золотовалютних резервів роблять їх ключовим інструментом для забезпечення фінансової стійкості та міжнародної фінансової взаємодії країни.

Висновок полягає в тому, що золотовалютні резерви відіграють важливу роль у фінансовому управлінні та стабільності кожної сучасної держави. Їхні функції включають покриття дефіциту платіжного балансу, забезпечення міжнародних фінансових відносин, підтримку стійкості національної валюти, захист від зовнішніх шоків та багато інших завдань. Золотовалютні резерви відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та захисті національної економіки від різних ризиків. Вони є важливим інструментом для

країн, які прагнуть збалансувати свої фінанси, взаємодіяти на міжнародному рівні та забезпечувати стабільність фінансової системи. Досягнення правильного балансу між різними функціями золотовалютних резервів та їхнє ефективне управління є важливим завданням для кожної країни. Вони служать інструментом для збереження довіри та економічного розвитку, а їхні функції розширюються у контексті стабілізації фінансової системи та міжнародної взаємодії. Золотовалютні резерви є ключовим ресурсом для забезпечення фінансової стійкості країни та важливим інструментом в глобальному економічному ландшафті.

1.3 Принципи та методи управління золотовалютними резервами

Сучасний світ вимагає від країн, щоб вони були готові до управління своїми золотовалютними резервами з великою обережністю та стратегічністю, оскільки глобальна фінансова нестабільність, коливання валютних курсів та економічні кризи можуть впливати на ефективність цього управління. Формування та управління золотовалютними резервами вимагає глибокого розуміння економічних процесів та фінансових ринків, а також прийняття важливих рішень стосовно розподілу активів та інвестування коштів.

Раніше, на початку своєї історії, державні резерви склалися з золота, яке виступало як універсальний засіб платежу та основний компонент міжнародних резервів. Однак у липні 1944 року на конференції в Бреттон-Вудсі, США, було прийняте рішення підтримати долар США як світову резервну валюту, виходячи з обов'язку забезпечувати конвертацію доларів США в золото [21]. Отже, долар США став однією з ключових світових валют, разом зі золотом, і центральні банки країн, що мали дефіцит в платіжних балансах, надсилали золото до США, обмінюючи його на долари. Країни, що мали надлишок валютних надходжень,

мали можливість конвертувати свої активи в американське золото за фіксованою офіційною ціною, яка складала 35 доларів за тройську унцію.

У 1971 році після розпаду системи Бреттон-Вудсу відмінили офіційну ціну золота. США припинили конвертацію долара в золото, і централізоване регулювання світових ринків золота було припинено [22, с.50]. Сучасні золоті резерви центральних банків та міжнародних фінансових організацій використовуються як резервний фонд. Оскільки ціни на золото на ринку коливаються, країни періодично переглядають вартість своїх золотих резервів. Золото, як частина резервів, не приносить прибутку центральним банкам, але багато країн, включаючи Україну, зберігають певну частину своїх резервів у вигляді золота. З огляду на домінуючу роль долара США в міжнародних розрахунках, він залишається основною резервною валютою. З початку XXI століття валюти США та Великої Британії були особливо стійкими. Запровадження євро допомогло країнам Європи збалансувати перевагу цих двох валют [23, с.68].

У сучасний період значну частину золотовалютних резервів центральні банки країн зазвичай утримують у декількох різних валютах. Серед них можна виділити долар США, швейцарський франк, японську єну, євро та британський фунт стерлінга. Регулярно вони переконвертують свої резерви з однієї валюти в іншу, в залежності від зміни обмінних курсів. Україна використовує американські долари та євро як основні резервні валюти через слабкість національної валюти, гривні. Більшість золотовалютних резервів України складаються з цінних паперів, іноземної валюти та депозитів у іноземних банках, резервних позицій у Міжнародному Валютному Фонді (МВФ), Спеціальних прав запозичення (СПЗ) та монетарного золота [24, с.115].

Не існує загальноприйнятого правила щодо процесу формування та розміру золотовалютних резервів, і це призводить до значних варіацій у їхньому обсязі та складі в різних країнах. Фактори, що впливають на розмір та структуру золотовалютних резервів, включають:

- економічну ситуацію країни;

- зовнішньоекономічні відносини;
- міжнародний торгівельний баланс;
- валютний ринок,
- політичні та фінансові обставини тощо [25, с.355].

Ці коливання у складі та обсягах золотовалютних резервів свідчать про необхідність індивідуального підходу кожної країни до управління своїми резервами, з огляду на її конкретні потреби та ризики. Комбінація валют, яку країна включає до свого резервного портфеля, визначається національними стратегічними цілями та природними економічними факторами, що дозволяє кожній країні оптимізувати свої золотовалютні резерви для досягнення максимальної фінансової стабільності та забезпечення національних інтересів.

Процес формування та накопичення золотовалютних резервів підпорядкований певним принципам, які визначають їх структуру та розміщення. В історичному розвитку центральні банки керувалися різними принципами, але на сьогодні науковці та практики виділяють три основні принципи: ліквідність, надійність та дохідність (табл.1.2).

Таблиця 1.2 – Принципи накопичення золотовалютних резервів

№	Принцип	Опис	Роль
1	Ліквідність	Забезпечення швидкого доступу до іноземної валюти для міжнародних платежів та обов'язків.	Забезпечення фінансової готовності та стабільності.
2	Надійність	Розміщення золотовалютних резервів в активах, що зберігають свою вартість протягом тривалого періоду.	Захист вартості резервів від значних ризиків та коливань.
3	Дохідність	Золотовалютні резерви мають приносити дохід, щоб не ставати фінансовим тягарем для держави.	Максимізація доходу та оптимізація використання резервів.
4	Двотраншовий підхід	Розділення золотовалютних резервів на ліквідний та інвестиційний транш для поєднання різних принципів.	Баланс між ліквідністю, надійністю та доходністю резервів.

Джерело: розроблено автором на основі [26, 27]

Принципи накопичення золотовалютних резервів відіграють ключову роль у фінансовій політиці країн та центральних банків. Ліквідність та надійність

забезпечують фінансову стабільність та готовність до міжнародних платежів у будь-який момент. У той же час, дохідність дозволяє максимізувати використання резервів та уникнути їхнього перетворення на фінансовий тягар. Двотраншовий підхід дозволяє зберегти баланс між цими принципами, забезпечуючи фінансову стабільність та оптимізацію резервів. Розуміння та дотримання цих принципів стає важливим завданням для країн у глобальному фінансовому середовищі.

Управління золотовалютними резервами представляє собою комплексний підхід, що включає в себе різні методи, заходи та прийняття рішень, засновані на аналізі фінансових ринків та економічних процесів. Об'єктом управління є золотовалютні резерви, які включають в себе фінансові активи у формі іноземних валют, готівки, облігацій, дорогоцінних металів тощо. Суб'єктами цього процесу є країна та її центральний банк, який виконує ключову роль у управлінні резервами та прийнятті стратегічних рішень.

Принципи управління золотовалютними резервами наведено на рис.1.6.

Рисунок 1.6 – Принципи управління золотовалютними резервами

Джерело: розроблено автором на основі [28, с.156]

Принципи управління золотовалютними резервами включають в себе диверсифікацію ризиків, ліквідність та готовність резервів для використання в надзвичайних ситуаціях, максимізацію доходу та збереження їхньої вартості в часі, а також дотримання міжнародних норм та стандартів. Принцип диверсифікації ризиків є важливою стратегією управління золотовалютними резервами, оскільки він передбачає розподіл резервів між різними видами активів та валют, зменшуючи вплив можливих втрат від коливань конкретного ринку чи інвестицій. Принцип ліквідності та готовності резервів для використання в надзвичайних ситуаціях покликаний забезпечити можливість негайного реагування на економічні труднощі чи кризові ситуації, збільшуючи фінансову стійкість та здатність країни ефективно управляти зовнішніми викликами. Максимізація доходу та збереження вартості резервів в часі визначає стратегічний підхід до управління, спрямований на оптимізацію доходності резервів, щоб вони відповідали економічним вимогам та зберігали свою реальну вартість. Дотримання міжнародних норм та стандартів управління золотовалютними резервами є ключовим елементом для забезпечення транспарентності та відповідності країни міжнародним стандартам, сприяючи підвищенню довіри до її фінансової системи та ринкових практик. Ці принципи допомагають країнам забезпечувати фінансову стабільність, ефективно використовувати резерви та реагувати на зміни на міжнародних фінансових ринках.

У табл.1.3 розглянемо основні складові системи управління золотовалютними резервами, які допомагають країнам ефективно управляти своїми резервами та вирішувати фінансові завдання. Управління золотовалютними резервами вимагає ретельного підходу, оскільки ці резерви впливають на фінансову стабільність та економічний розвиток країни. Основні складові системи управління золотовалютних резервів, які були розглянуті в табл.1.3, включають в себе інформаційну базу, нормативне регулювання, кадровий потенціал, технічну інфраструктуру.

Таблиця 1.3 – Складові сучасної системи управління золотовалютними резервами

№	Складова системи	Сутність	Роль
1	Інформаційна база	Збір, аналіз і моніторинг інформації про міжнародні ринки, економічні події, та валютні та фінансові тренди.	Забезпечення системи інформацією для прийняття рішень та аналізу ризиків.
2	Нормативне регулювання	Розроблення і виконання законодавства, правил і політик щодо управління резервами, включаючи ліміти та обмеження.	Встановлення правового фреймворку для регулювання та контролю ЗВР.
3	Кадровий потенціал	Кваліфіковані кадри, які володіють фінансовими знаннями та навичками для ефективного управління ЗВР.	Забезпечення професійного управління та прийняття обґрунтованих рішень щодо резервів.
4	Технічна інфраструктура	Використання сучасних технологій і програмного забезпечення для обліку та моніторингу резервів.	Забезпечення ефективного обліку та контролю за резервами за допомогою технологічних рішень.

Джерело: розроблено автором на основі [29, с.218]

Інформаційна база є першою складовою, яка визначається збором, аналізом і моніторингом інформації про міжнародні ринки, економічні події, та валютні та фінансові тренди. Ця складова системи надає необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень та аналізу ризиків, сприяючи таким чином найефективнішому використанню золотовалютних резервів. Нормативне регулювання визначає другий аспект системи управління, включаючи розроблення і виконання законодавства, правил і політик щодо управління резервами, встановлення лімітів та обмежень. Ця складова має стратегічне значення у визначенні правового фреймворку для регулювання та контролю золотовалютних резервів країни. Кадровий потенціал представляє третю складову, що включає кваліфікованих кадрів, обладнаних фінансовими знаннями та навичками для ефективного управління золотовалютними резервами. Забезпечення професійного керівництва та прийняття обґрунтованих рішень щодо резервів забезпечує надійність та стабільність фінансового управління. Технічна інфраструктура є четвертою складовою системи, використовуючи сучасні технології та програмне забезпечення для обліку та моніторингу резервів. Ці

компоненти допомагають країнам ефективно управляти своїми резервами та реагувати на зміни на міжнародних фінансових ринках, забезпечуючи фінансову стійкість та відповідність національним стратегіям та цілям. Враховуючи складність сучасного фінансового середовища, система управління золотовалютними резервами залишається ключовим елементом для країн, що прагнуть досягти фінансової успішності.

Управління золотовалютними резервами є складним процесом, що вимагає використання різноманітних методів та стратегій для забезпечення фінансової стабільності та ефективного використання резервів. Ці методи включають прогнозування та планування, регулювання резервів, аналіз та оцінку, а також контроль. У табл.1.4 розглянемо кожен метод окремо, розкриємо їх сутність та визначимо роль, яку вони відіграють у системі управління золотовалютними резервами.

Таблиця 1.4 – Методи управління золотовалютними резервами

№	Метод	Сутність	Роль
1	Прогнозування та планування	Розроблення стратегій і планів для оптимізації складу і розміру золотовалютних резервів на основі прогнозів економічних умов.	Визначення майбутніх потреб у резервах та розробка стратегій для їх досягнення.
2	Регулювання резервів	Прийняття рішень щодо поповнення, розподілу та інвестування резервів для досягнення конкретних цілей.	Забезпечення оптимального розподілу резервів для забезпечення фінансової стабільності та здатності реагувати на зміни.
3	Аналіз та оцінка	Оцінка ризиків та вигідності інвестицій, аналіз ринкової динаміки та ефективності стратегій управління золотовалютними резервами.	Забезпечення об'єктивного оцінювання резервів та їхнього впливу на фінансову стабільність.
4	Контроль	Слідкування за динамікою резервів, виявлення відхилень від стратегій та коригування дій відповідно до потреб.	Забезпечення моніторингу та контролю за використанням резервів та їхньою відповідністю поставленим цілям.

Джерело: розроблено автором на основі [30, с.30]

Методи управління золотовалютними резервами є необхідними для досягнення ефективного та стійкого управління цими резервами. Прогнозування та планування допомагають країнам розробляти стратегії та плани для оптимізації

складу та розміру резервів на основі прогнозів економічних умов. Регулювання резервів дозволяє приймати рішення щодо поповнення, розподілу та інвестування резервів для досягнення конкретних цілей. Аналіз та оцінка важливі для оцінки ризиків та вигідності інвестицій, а також для аналізу ринкової динаміки та ефективності стратегій управління золотовалютними резервами. Контроль допомагає слідкувати за динамікою резервів та вчасно коригувати дії відповідно до потреб. Ці методи разом утворюють комплексний підхід до управління резервами, забезпечуючи фінансову стабільність та відповідність національним стратегіям та цілям.

Управління золотовалютними резервами є важливим аспектом фінансової політики для країн та центральних банків. Сучасна система управління золотовалютними резервами включає в себе різні методи та принципи, які спрямовані на забезпечення фінансової стабільності та ефективного використання резервів. Управління золотовалютними резервами вимагає дотримання принципів диверсифікації ризиків, ліквідності, максимізації доходу та дотримання міжнародних норм та стандартів. Це дозволяє країнам забезпечити фінансову стабільність, реагувати на зміни на фінансових ринках та зберігати вартість своїх резервів в часі. Управління золотовалютними резервами вимагає комплексного підходу та врахування різних аспектів, таких як інформаційна база, нормативне регулювання, кадровий потенціал та технічна інфраструктура. Ці складові допомагають країнам та центральним банкам приймати обґрунтовані рішення щодо управління ЗВР та забезпечують їхню фінансову стабільність. Усе це підкреслює важливість ефективного управління золотовалютними резервами для країн у глобальному фінансовому середовищі та необхідність дотримання найкращих практик у цій галузі для забезпечення економічного розвитку та стійкості.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗОЛОВОВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ

2.1 Світові тенденції у формуванні золотовалютних резервів країн

Формування золотовалютних резервів є ключовим аспектом економічної стратегії багатьох країн у глобальному фінансовому середовищі. Золотовалютні резерви визначають фінансову стійкість та здатність країн управляти економічними викликами. У світі спостерігаються постійні трансформації у стратегіях формування цих резервів, що зумовлені впливом геополітичних, економічних та технологічних змін. Розуміння цих тенденцій є важливим для аналізу міжнародного фінансового ландшафту та прогнозування майбутнього розвитку економік у контексті формування золотовалютних резервів.

Динаміка світових золотовалютних резервів наведена в табл.2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка світових золотовалютних резервів за 2016-2022 рр.

Рік	Світові золотовалютні резерви, млрд дол	Ланцюговий		Базисний	
		Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %
2016	10908	-	-	-	-
2017	11613	705	6,46	705	6,46
2018	11608	-5	-0,04	700	6,42
2019	11701	93	0,80	793	7,27
2020	12576	875	7,48	1668	15,29
2021	12507	-69	-0,55	1599	14,66
2022	12028	-479	-3,83	1120	10,27

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У 2017 році світові золотовалютні резерви зросли на 6,46%, або 705 млрд доларів, порівняно з попереднім роком, що обумовлено активними економічними процесами та стабільністю на світовому ринку. Збільшення резервів пов'язане із стратегічними рішеннями країн щодо збереження фінансової стабільності в

умовах підвищеної геополітичної нестабільності. 2018 рік відзначається невеликим втратами у резервах на рівні 0,04%, що пов'язано зі змінами у геополітичному середовищі, торговельними війнами та змінами у стратегіях міжнародної торгівлі, що вплинули на рішення країн щодо розподілу валютних резервів. 2019 рік відзначається відновленням позитивної динаміки зростання резервів на 0,80%, або 93 млрд доларів. Причиною такого зростання є сприятливі умови на світових фінансових ринках та підтримка економік країн. У 2020 році спостерігається значний ріст резервів на 7,48%, або 875 млрд доларів, що пов'язано із збільшеним попитом на стабільні активи у зв'язку з турбулентністю на фінансових ринках під час пандемії COVID-19 – центральні банки намагалися зміцнити фінансову стійкість своїх економік. У 2021 році резерви зменшились на 0,55%, або 69 млрд доларів., що є наслідком зусиль деяких країн зменшити залежність від долара, а також впливу економічної нестабільності та змін у геополітичному середовищі. У 2022 році резерви відзначаються втратами на рівні 3,83%, або 479 млрд доларів, що пов'язано з рядом факторів, таких як зниження сприятливих умов на світових ринках та стратегічні рішення країн щодо розподілу активів. Загалом, динаміка золотовалютних резервів вказує на важливість гнучкості та адаптації стратегій центральних банків під впливом глобальних фінансових та економічних подій. При цьому кожен рік відзначається власними унікальними чинниками, що впливають на формування золотовалютних резервів країн.

Динаміка складових світових золотовалютних резервів наведена в табл.2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка складових світових золотовалютних резервів за 2016-2022 рр.

Рік	Розподілені резерви, млрд дол	Приріст, %	Нерозподілені резерви, млрд дол	Приріст, %
2016	8832	-	2076	-
2017	10399	17,74	1214	-41,52
2018	10892	4,74	716	-41,02
2019	10946	0,50	755	5,45
2020	11731	7,17	845	11,92
2021	11648	-0,71	859	1,66
2022	11150	-4,28	878	2,21

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У 2017 році розподілені резерви зросли на 17,74%, що вказує на активні дії центральних банків у розміщенні активів. Сприятливі умови на світових ринках та стабільність економічного середовища підштовхнули країни до збільшення резервів. З іншого боку, нерозподілені резерви зменшились на 41,52% через зусилля країн диверсифікувати свої активи. У 2018 році розподілені резерви продовжили зростання на 4,74%, що зумовлено стабільністю світових фінансових ринків. Однак нерозподілені резерви знову зменшились на 41,02%, і це може відображати певний ступінь непевності та ризиків, які спонукали країни до розподілу активів. У 2019 році обидві складові резервів зросли, проте зростання було невеликим, що пов'язано зі збереженням стабільності на світових фінансових ринках та раціональним управлінням ризиками з боку центральних банків. У 2020 році розподілені резерви зросли на 7,17%, а нерозподілені – на 11,92%, що є наслідком підвищеної нестабільності на фінансових ринках та стратегій центральних банків для збереження фінансової стійкості. У 2021 році розподілені резерви скоротилися на 0,71%, а нерозподілені зросли на 1,66%, що є наслідком різноманітних факторів, таких як стратегічні зміни країн у розподілі активів та економічна нестабільність. У 2022 році обидві складові резервів знову зменшились, що пов'язано зі змінами на світових фінансових ринках, стратегічними рішеннями країн. Загалом, динаміка розподілених та нерозподілених резервів свідчить про важливість балансу та адаптації стратегій центральних банків до змін у глобальному фінансовому середовищі.

Структура світових золотовалютних резервів наведена на рис.2.1. У 2017 році відбулося значне збільшення частки розподілених резервів на 8,58%, водночас зменшившись відсоток нерозподілених резервів, що свідчить про стратегічний перехід центральних банків до активного розміщення резервів в різноманітних активах. У 2018 році відсоток розподілених резервів продовжив зростання, підвищившись на 4,28%, що вказує на тривалий тренд активного управління резервами. Нерозподілені резерви продовжили зменшуватися внаслідок стратегій диверсифікації активів.

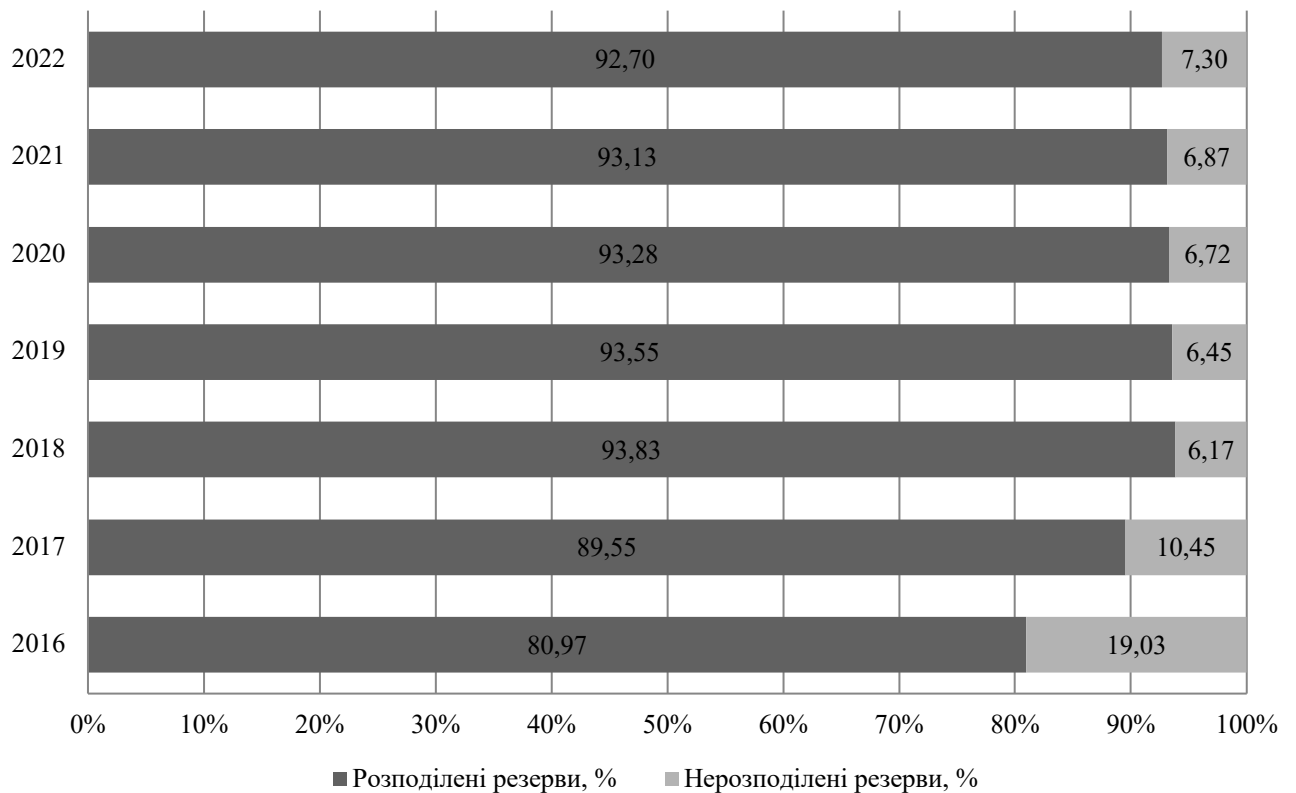

Рисунок 2.1 – Структура світових золотовалютних резервів за 2016-2022 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У 2019 році відсоток розподілених резервів залишався стабільним, трохи знизившись на 0,28%. Нерозподілені резерви також залишались стабільними, що вказує на стійкість стратегій центральних банків у розміщенні активів. У 2020 році відсоток розподілених резервів та нерозподілені резерви зменшилися, але незначно, що пов'язано з підвищеною нестабільністю на світових фінансових ринках, коли центральні банки вибрали збереження стабільності та консервативні стратегії. У 2021 році відсоток розподілених резервів знову зменшився, що є віддзеркаленням впливу геополітичних нестабільностей та невизначеностей, які змушують країни переосмислювати свої стратегії розміщення активів. У 2022 році відсоток розподілених резервів продовжив зменшення, вказуючи на тренд до більш консервативних стратегій. Частка нерозподілених резервів зросла через намагання збільшити готовність до непередбачуваних змін у глобальному фінансовому середовищі. Загалом, структура світових золотовалютних резервів за

розподіленими та нерозподіленими категоріями вказує на постійні трансформації стратегій центральних банків під впливом глобальних економічних та фінансових викликів.

Динаміка розподілених світових золотовалютних резервів за складовими наведена в табл.2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка розподілених світових золотовалютних резервів за складовими за 2016-2022 рр.

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютний приріст, млрд грн	Темп приросту, %
Вимоги в доларах США	5713	6530	6730	6770	6972	6869	6572	859	15,04
Вимоги в євро	1703	2118	2209	2197	2405	2328	2208	505	29,65
Вимоги в китайських юанях	95	146	212	220	293	330	288	193	203,16
Вимоги в японських єнах	400	482	578	644	686	626	610	210	52,50
Вимоги у фунтах стерлінгів	378	480	496	488	554	569	543	165	43,65
Вимоги в австралійських доларах	156	177	182	170	215	223	222	66	42,31
Вимоги в канадських доларах	169	193	209	195	251	286	271	102	60,36
Вимоги в швейцарських франках	14	18	15	16	19	29	28	14	100,00
Вимоги в інших валютах	204	255	261	246	336	388	408	204	100,00
Розподілені резерви, всього	8832	10399	10892	10946	11731	11648	11150	2318	26,25

Джерело: розроблено автором на основі [31]

З 2016 по 2022 рік, вимоги в доларах США зросли на 859 млрд грн або 15,04%, що є наслідком широкого використання долара як ключової резервної валюти та стратегічного підходу країн до диверсифікації та збільшення стабільних активів у доларах. Вимоги в євро зросли на 505 млрд грн або 29,65%, що є наслідком збільшення впливу євросони та змін в стратегіях країн з урахуванням геополітичних та економічних ризиків. Вимоги в китайських юанях зростали найбільшим темпом – на 203,16%, або 193 млрд грн, що свідчить про поступове утвердження позиції китайського юаня як міжнародної резервної

валюти та зростання впливу Китаю в світовій економіці. Загальні розподілені резерви зросли на 2318 млрд грн або 26,25%, що свідчить про загальний позитивний тренд у розширенні світових золотовалютних резервів, що визначено глобальними економічними обставинами, стратегічними рішеннями центральних банків та змінами валютних ринків. Загальний аналіз свідчить про вплив регіональних, економічних та геополітичних чинників на структуру світових золотовалютних резервів. Розширення використання різних валют є відповіддю на геополітичні та економічні ризики, а також стратегічною реакцією на зміни в світовому фінансовому ландшафті.

Структура розподілених світових золотовалютних резервів за складовими наведена на рис.2.2.

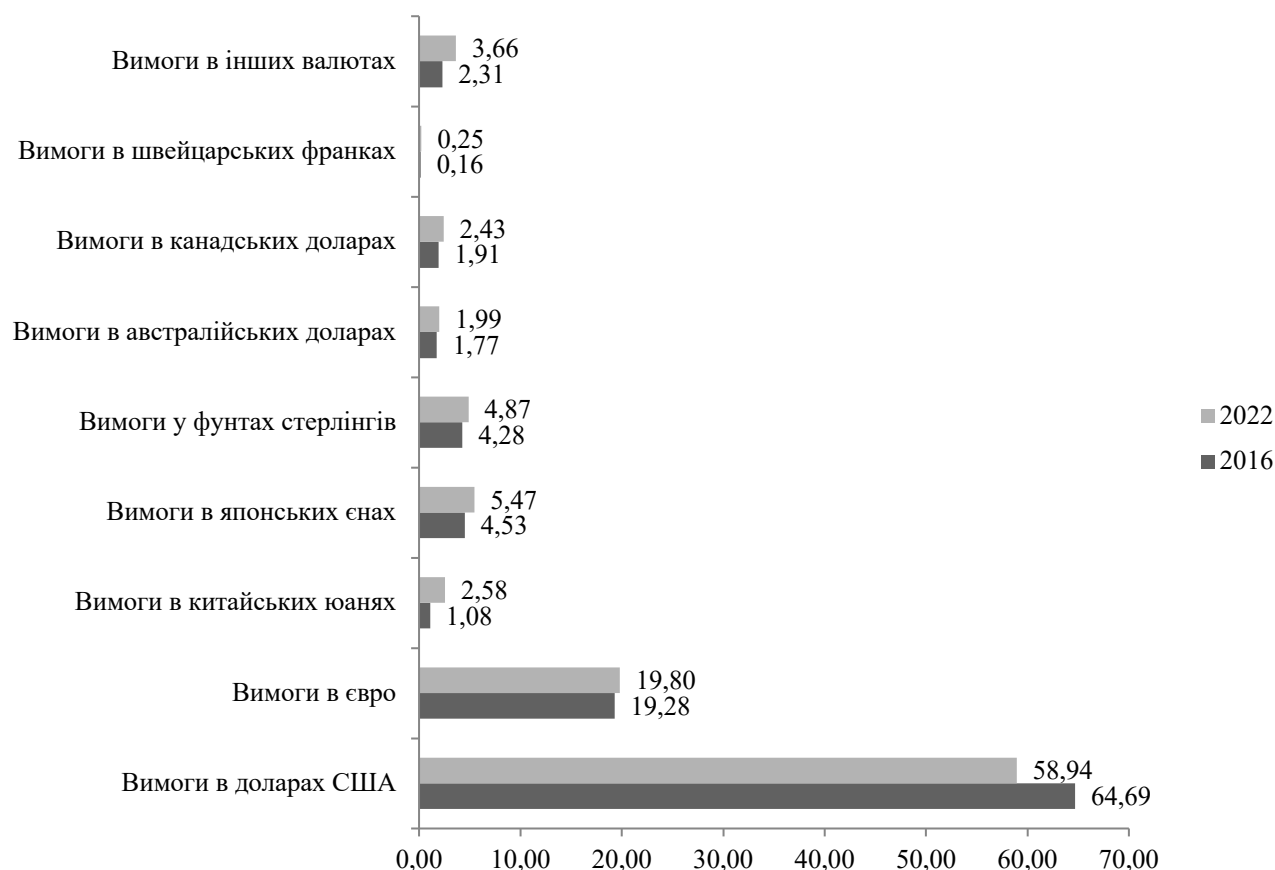

Рисунок 2.2 – Структура розподілених світових золотовалютних резервів за складовими за 2016, 2022 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [31]

В 2016 році вимоги в доларах США склали 64,69% від загальних розподілених резервів. За 7 років частка доларів США зменшилась до 58,94%, що відбиває спроби деяких країн диверсифікувати свої резерви та зменшити залежність від доларових активів, а також впливи геополітичних та економічних чинників. В 2016 році вимоги в євро становили 19,28%, а до 2022 року відсоткова частка вимог в євро зросла до 19,80%, що свідчить про збільшення ролі євро в міжнародних резервних портфелях та стабільність в зростанні його популярності. В 2016 році вимоги в китайських юанях становили 1,08% і в 2022 році зросли до 2,58%, що свідчить про збільшення міжнародного використання китайського юаня та визначає його поступову роль у світових резервних активах. Загальною тенденцією є певне розширення структурної різноманітності резервів, відображаючи зміни в геополітичних та економічних умовах. Посилення ролі євро та китайського юаня вказує на стратегічні зміни країн у розміщенні своїх резервів.

Визначимо частку золотовалютних резервів у світовому ВВП (рис.2.3).

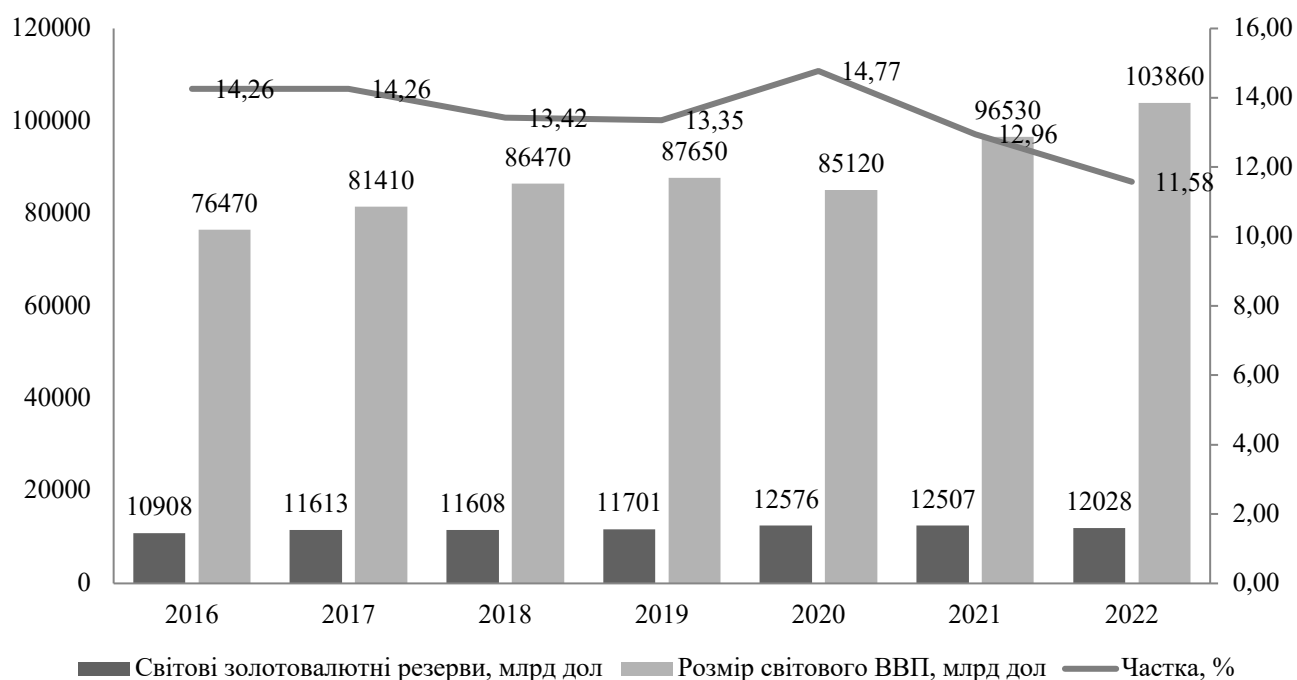

Рисунок 2.3 – Частка золотовалютних резервів у світовому ВВП за 2016-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [31, 32]

У 2017 році частка золотовалютних резервів у світовому ВВП залишилась на однаковому рівні з 2016 роком – 14,26%, що свідчить про збереження стабільності в управлінні резервами та позначає загальний економічний розвиток. У 2018 році частка знизилась до 13,42%, що є наслідком економічної нестабільності, яка підштовхнула країни до менш активного утримання резервів. У 2019 році частка продовжила зменшення до 13,35%, що вказує на стратегічні зміни центральних банків у розміщенні активів та на вплив геополітичних чинників. У 2020 році частка виросла до 14,77%, що обумовлено збільшеною нестабільністю на фінансових ринках та стратегіями забезпечення фінансової стійкості. У 2021 році частка зменшилась до 12,96%, що є наслідком економічних труднощів та стратегічних рішень країн у розміщенні резервів. У 2022 році частка продовжила зменшення до 11,58%, вказуючи на зміни в стратегіях резервного управління країн. Частка золотовалютних резервів у світовому ВВП демонструє вплив глобальних економічних, фінансових та геополітичних подій на стратегії центральних банків.

Також співставимо обсяг золотовалютних резервів зі світовим рівнем інфляції (рис.2.4).

Рисунок 2.4 – Співставлення обсягу золотовалютних резервів зі світовим рівнем інфляції за 2016-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [31, 33]

У 2016-2018 роках обсяг світових золотовалютних резервів практично залишався стабільним. Світовий рівень інфляції піднімався поступово, але залишався на досить невеликому рівні, варіюючись від 1,6% до 2,4%. У 2019 році обсяг золотовалютних резервів зріс, а світовий рівень інфляції залишався стабільним. У 2021 році, при практично стабільних резервах, світовий рівень інфляції підвищився до 2,5%, що є результатом впливу відновлення економік після пандемії та глобальних стратегій монетарної політики. У 2022 році обсяг золотовалютних резервів зменшився, а світовий рівень інфляції підвищився до 2,7%. Співставлення обсягу золотовалютних резервів із світовим рівнем інфляції вказує на те, що, незважаючи на різноманітні фактори, є певна зв'язаність між рівнем резервів та інфляцією. Збільшення резервів може бути стратегічною відповіддю на нестабільні економічні умови, а зростання інфляції може свідчити про вплив макроекономічних та глобальних факторів.

Таким чином, аналіз світових золотовалютних резервів є ключовим елементом в розумінні глобальних фінансових та економічних процесів. Обсяг світових золотовалютних резервів виявив тенденцію до коливань протягом розглянутого періоду, що свідчить про динамічність глобального фінансового ландшафту, де країни адаптують свої стратегії відповідно до змін у геополітиці, економіці та інших факторах. Зміни у структурі резервів вказують на гнучкість країн у відповідь на зміни глобальних умов. Зростання ролі євро та китайського юаня виокремлює їхню привабливість як стабільних резервних активів. Частка золотовалютних резервів у світовому ВВП відображає економічні та фінансові стратегії країн. Коливання цього показника вказують на важливі моменти економічної нестабільності та стратегічних виборів центральних банків. Зв'язок між рівнем інфляції та стратегіями утримання резервів визначається необхідністю збереження стабільності в умовах зростання цін. Високий рівень інфляції ставить завдання знаходження стабільних активів у центр управління резервами. Аналіз світових золотовалютних резервів є важливим етапом в розумінні глобальних фінансових та економічних тенденцій. Визначивши ключові фактори та зміни, які

впливають на ці резерви, ми можемо краще розуміти стратегії країн у відповідь на виклики глобального фінансового середовища.

2.2 Аналіз золотовалютних резервів розвинених країн

Золотовалютні резерви є одним із ключових елементів економічної стабільності та фінансової безпеки будь-якої країни. Розвинені країни, завдяки своєму високому рівню економічного розвитку, володіють значними обсягами золота та іноземних валют, які входять у склад їхніх резервів. Аналіз золотовалютних резервів цих країн є важливим завданням для розуміння їхньої фінансової стійкості, здатності впливати на світові фінансові ринки та реагування на економічні виклики.

Динаміка золотовалютних резервів США наведена в табл.2.4.

Таблиця 2.4 – Динаміка золотовалютних резервів США за 2018-2022 рр.

Рік	Золотовалютні резерви США, млрд дол	Ланцюговий		Базисний	
		Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %
2018	42	-	-	-	-
2019	41	-1	-2,38	-1	-2,38
2020	44	3	7,32	2	4,76
2021	40	-4	-9,09	-2	-4,76
2022	38	-2	-5,00	-4	-9,52

Джерело: розроблено автором на основі [34]

У 2019 році відбувся від'ємний приріст резервів на 2,38%, що призвело до зменшення загального обсягу на 1 млрд дол, що пов'язано з рядом факторів, таких як несприятливі геополітичні події, торгові напруження та різкі зміни на світових фінансових ринках. У 2020 році резерви відновили свій ріст, збільшившись на 7,32%, що зумовлено активною політикою залучення іноземних інвестицій та позитивними економічними показниками внутрішньої сфери. Значний від'ємний приріст у 2021 році (-9,09%) пов'язаний зі змінами у макроекономічних умовах,

зокрема, пандемією COVID-19, яка суттєво вплинула на глобальні фінанси призводячи до відповідного руху іноземних інвесторів. У 2022 році спостерігається подальше зменшення резервів на 5%, що свідчить про продовження впливу негативних економічних чинників. Причини такого спаду можуть включати недостатній обсяг іноземних інвестицій, погіршення економічної активності та недостатні заходи для стимулювання економіки. В цілому, динаміка золотовалютних резервів США за цей період свідчить про значущий вплив змін у глобальних та внутрішніх економічних умовах на стратегію управління резервами цієї країни.

Частка золотовалютних резервів у ВВП США наведена на рис.2.5.

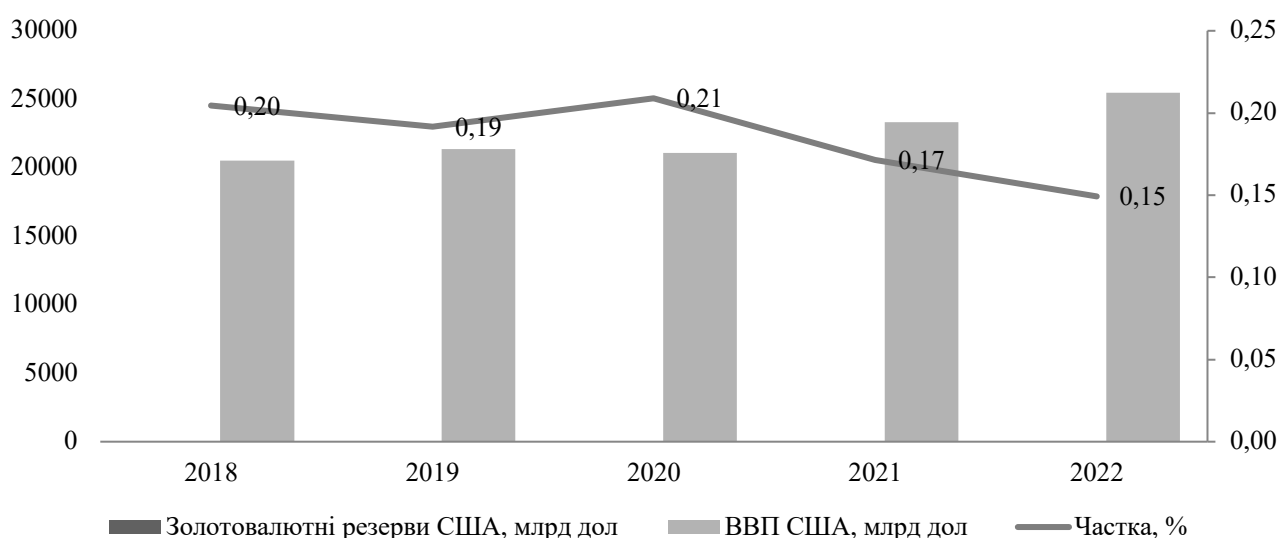

Рисунок 2.5 – Частка золотовалютних резервів у ВВП США за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [34, 35]

Протягом періоду з 2018 по 2022 роки частка золотовалютних резервів у відношенні до ВВП США демонструє коливання, що свідчить про вплив різних економічних та фінансових факторів на цей показник. У 2021 та 2022 роках спостерігається втрата частки, яка знизилася до 0,17% та 0,15% відповідно, що свідчить про негативний вплив глобальних та внутрішніх економічних труднощів, які включають несприятливі зміни на фінансових ринках чи зниження кон'юнктури експорту.

Динаміка золотовалютних резервів Японії наведена в табл.2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка золотовалютних резервів Японії за 2018-2022 рр.

Рік	Золотовалютні резерви Японії, млрд дол	Ланцюговий		Базисний	
		Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %
2018	1271	-	-	-	-
2019	1324	53	4,17	53	4,17
2020	1395	71	5,36	124	9,76
2021	1406	11	0,79	135	10,62
2022	1228	-178	-12,66	-43	-3,38

Джерело: розроблено автором на основі [36]

У 2019 році спостерігався позитивний приріст золотовалютних резервів на 4,17%, що становило 53 млрд дол. Цей ріст пов'язаний з активною економічною діяльністю, стабільністю фінансових ринків та збільшеним попитом на японську валюту в світовому масштабі. У 2020 році золотовалютні резерви Японії продовжили зростати, збільшившись на 5,36%, або 71 млрд дол, що свідчить про ефективну політику управління резервами, спрямовану на забезпечення фінансової стійкості та відповідь на зміни у світовій економіці. У 2021 році відбулося помірне збільшення резервів на 0,79%, що дорівнює 11 млрд дол та пов'язано зі змінами в умовах світової торгівлі, станом фінансових ринків та здатністю Японії ефективно реагувати на економічні виклики. Проте у 2022 році відбулося різке зменшення резервів на 12,66%, або 178 млрд дол, що свідчить про негативний вплив економічних труднощів, пов'язаних з глобальною економічною нестабільністю та внутрішніми економічними факторами. Усе це вказує на складну динаміку золотовалютних резервів Японії, яка залежить від численних факторів.

Частка золотовалютних резервів у ВВП Японії наведена на рис.2.6.

Динаміка частки золотовалютних резервів у ВВП Японії вказує на ефективність стратегій управління резервами та готовність країни до адаптації до змін у глобальних фінансових умовах. Підвищення цього показника в Японії свідчить не лише про зростання обсягу резервів, але й про їхню активну роль у забезпеченні стабільності та витримці економічних турбуленцій.

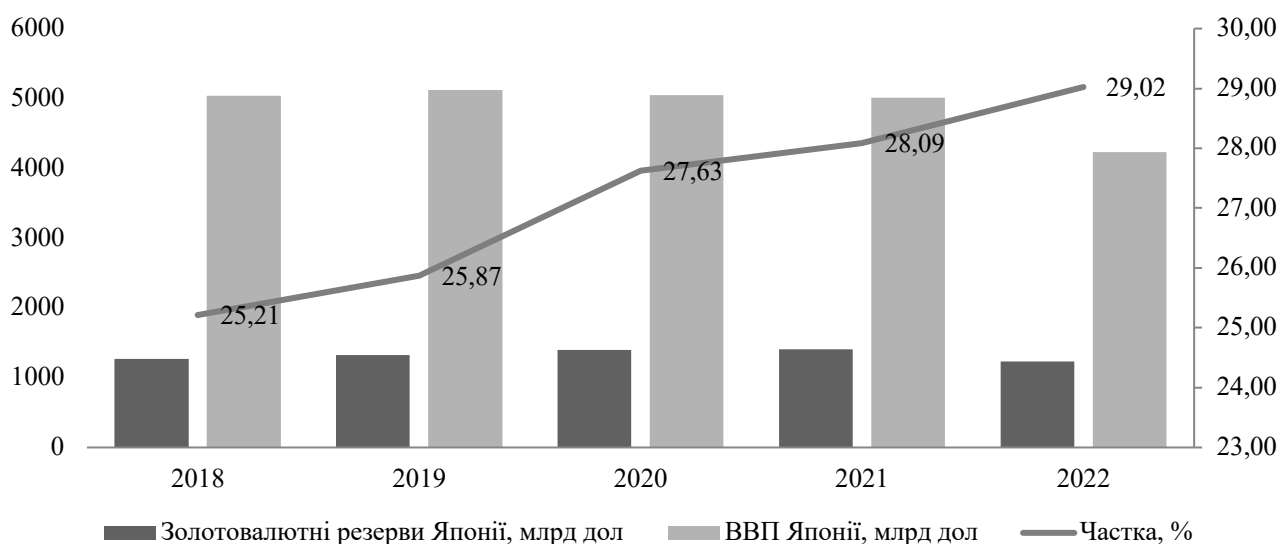

Рисунок 2.6 – Частка золотовалютних резервів у ВВП Японії за 2018-2022

рр.

Джерело: розроблено автором на основі [36, 37]

Динаміка золотовалютних резервів Китаю наведена в табл.2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка золотовалютних резервів Китаю за 2018-2022 рр.

Рік	Золотовалютні резерви Китаю, млрд дол	Ланцюговий		Базисний	
		Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %
2018	3087	-	-	-	-
2019	3108	21	0,68	21	0,68
2020	3206	98	3,15	119	3,85
2021	3213	7	0,22	126	4,08
2022	3185	-28	-0,87	98	3,17

Джерело: розроблено автором на основі [38]

У 2019 році спостерігався невеликий, але позитивний приріст золотовалютних резервів на 21 млрд дол, що відповідає темпу приросту 0,68%, що є наслідком активної економічної політики та стратегічних інвестицій, спрямованих на збільшення резервів та підтримку економічної стабільності. У 2020 році спостерігається значущий приріст резервів на 98 млрд дол, що відповідає темпу приросту 3,15% та пов'язано з активною економічною діяльністю, попитом на китайську валюту та впровадженням стратегій фінансової стабільності під час глобальної нестабільності. У 2021 році приріст резервів

сповільнюється, досягаючи лише 7 млрд дол, що відповідає темпу приросту 0,22% та зумовлений впливом економічних труднощів та бажанням Китаю утримати більше резервів для підтримки економічної активності. У 2022 році відбувається вперше від останніх років від'ємний приріст резервів – 0,87% – що свідчить про спроби Китаю адаптуватися до змін у глобальних економічних умовах, зберігаючи фінансову стійкість та ефективність управління резервами.

Частка золотовалютних резервів у ВВП Китаю наведена на рис.2.7.

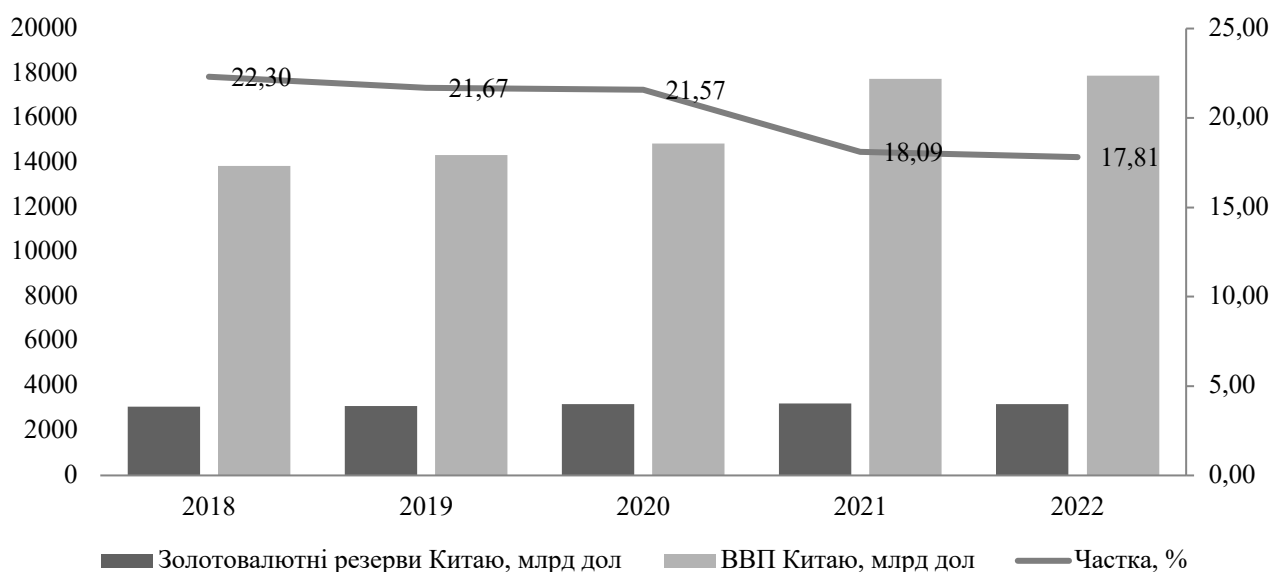

Рисунок 2.7 – Частка золотовалютних резервів у ВВП Китаю за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [38, 39]

У 2018 році частка золотовалютних резервів становила 22,30%, відображаючи здатність Китаю активно управляти своїми резервами та забезпечувати фінансову стійкість. У 2021 та 2022 роках відбулося скорочення частки до 18,09% та 17,81% відповідно, що є наслідком зростання ВВП та економічної активності, які перевищили збільшення золотовалютних резервів. Зменшення частки золотовалютних резервів у ВВП Китаю може також бути стратегічним вибором країни, спрямованим на диверсифікацію економічного портфеля та забезпечення більшого інвестиційного потенціалу.

Динаміка золотовалютних резервів Німеччини наведена в табл.2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка золотовалютних резервів Німеччини за 2018-2022

рр.

Рік	Золотовалютні резерви Німеччини, млрд дол	Ланцюговий		Базисний	
		Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %
2018	36	-	-	-	-
2019	37	1	2,78	1	2,78
2020	38	1	2,70	2	5,56
2021	38	0	0,00	2	5,56
2022	37	-1	-2,63	1	2,78

Джерело: розроблено автором на основі [40]

У 2019 та 2020 роках спостерігається позитивний приріст резервів на 2,78% та 2,70% відповідно, що є наслідком стратегічних рішень щодо управління резервами, а також стабільності фінансового сектору в умовах глобальної економічної нестабільності. У 2021 році резерви залишились на рівні попереднього року, що свідчить про збереження стабільності та уникнення зайвих ризиків. У 2022 році відбулося вперше від 2018 року зменшення резервів, з втратою 1 млрд дол або 2,63%, що зумовлено впливом різних факторів, таких як зміни в економічних умовах, глобальні фінансові труднощі та стратегічні рішення країни щодо резервів. Варто враховувати, що Німеччина як член Єврозони знаходиться під впливом спільної грошової політики Європейського центрального банку (ЄЦБ), то це також впливає на динаміку її золотовалютних резервів. Узагальнюючи, зміни в золотовалютних резервах Німеччини за вказаний період вказують на спритність її фінансового управління та готовність реагувати на зміни в глобальних економічних умовах.

Частка золотовалютних резервів у ВВП Німеччини наведена на рис.2.8.

У 2018 році частка золотовалютних резервів становила 0,91%, що свідчить про збалансованість фінансового портфеля та дотримання принципів фінансової стійкості. У 2022 році спостерігається повернення частки до 0,91%, попри втрату 1 млрд дол у резервах, що вказує на стратегічний підхід до управління резервами та збереження фінансової стабільності в умовах змін у глобальній економіці.

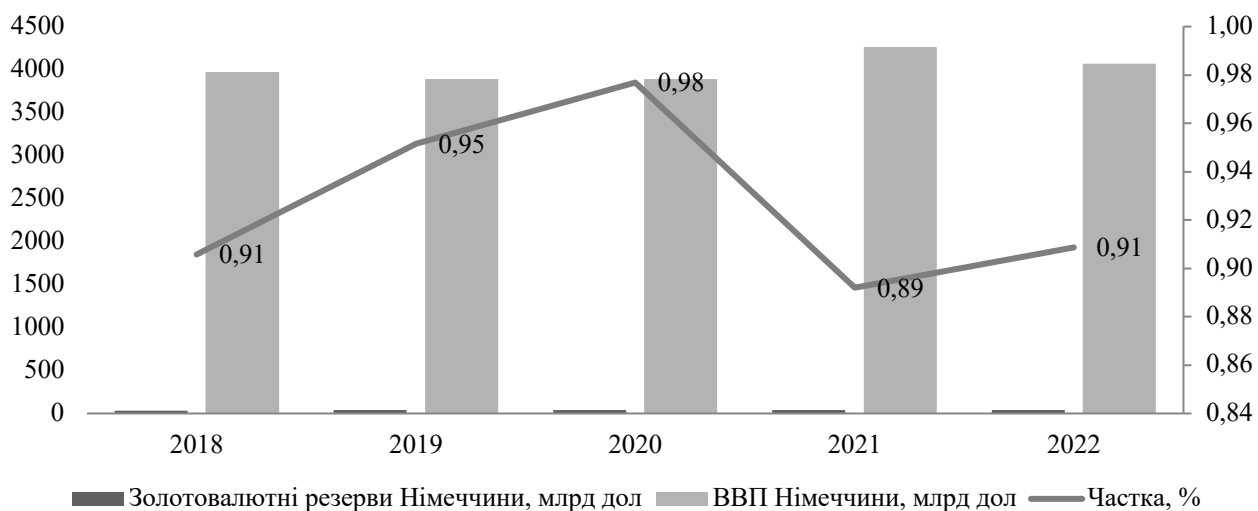

Рисунок 2.8 – Частка золотовалютних резервів у ВВП Німеччини за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [40, 41]

Стабільність частки золотовалютних резервів у ВВП Німеччини вказує на розумне та стратегічне фінансове управління країни, що спроможна адаптуватися до змін у світовій економіці, забезпечуючи при цьому економічну стійкість та зростання.

Динаміка золотовалютних резервів Франції наведена в табл.2.8.

Таблиця 2.8 – Динаміка золотовалютних резервів Франції за 2018-2022 рр.

Рік	Золотовалютні резерви Франції, млрд дол	Ланцюговий		Базисний	
		Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %
2018	51	-	-	-	-
2019	53	2	3,92	2	3,92
2020	55	2	3,77	4	7,84
2021	53	-2	-3,64	2	3,92
2022	43	-10	-18,87	-8	-15,69

Джерело: розроблено автором на основі [42]

У 2019 та 2020 роках спостерігається позитивний приріст резервів на 3,92% та 3,77% відповідно, що є наслідком активної економічної політики, збільшення торгівельного обороту та стратегічних інвестицій, спрямованих на підтримку фінансової стабільності. У 2021 році відбувається невелике зменшення

резервів на 3,64%, що є наслідком економічних труднощів та стратегічних рішень управління резервами, спрямованих на оптимізацію фінансового портфеля. Однак у 2022 році спостерігається значущий спад резервів на 18,87%, що є найвищим відсотковим зменшенням за весь період аналізу та викликано різними факторами, такими як зміни в зовнішньоекономічних умовах, геополітичні чинники та внутрішні економічні перетворення. Ці зміни відображають стратегічні рішення Франції щодо управління резервами в умовах глобальних економічних та політичних нестабільностей.

Частка золотовалютних резервів у ВВП Франції наведена на рис.2.9.

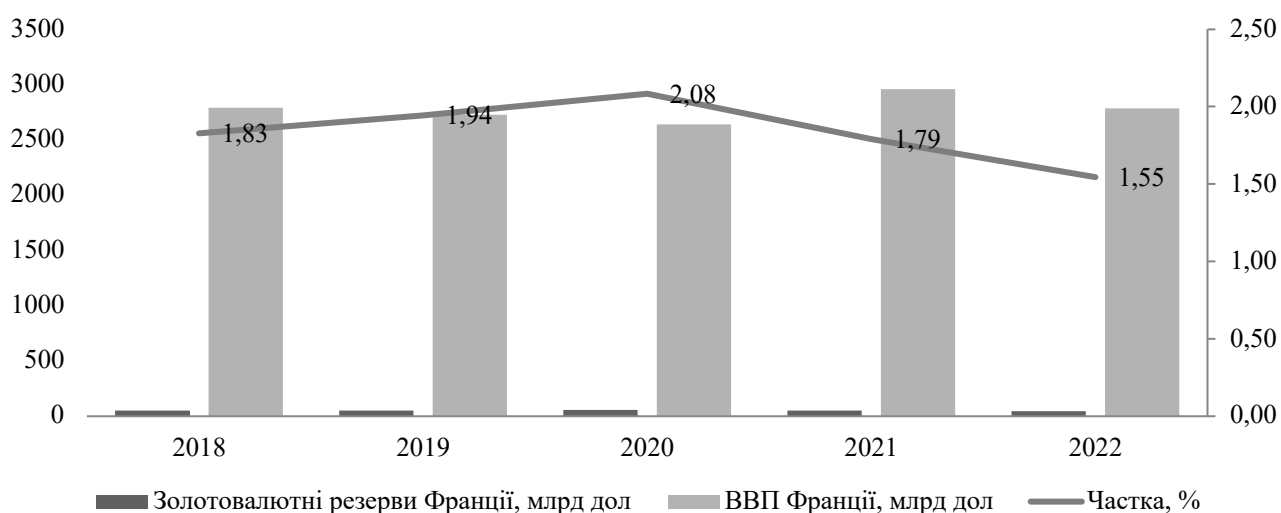

Рисунок 2.9 – Частка золотовалютних резервів у ВВП Франції за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [42, 43]

У 2018 році частка золотовалютних резервів становила 1,83%, що свідчить про високий рівень фінансової стійкості та здатність управління резервами відповідно до розміру економіки. У 2022 році частка зменшується, досягаючи 1,55%, що свідчить про стратегічні рішення Франції щодо фінансового управління або труднощі, зумовлені геополітичними або економічними факторами. Коливання частки золотовалютних резервів у ВВП Франції свідчать про важливі аспекти економічної політики та готовність країни пристосовуватися до змін.

Динаміка золотовалютних резервів Великобританії наведена в табл.2.9.

Таблиця 2.9 – Динаміка золотовалютних резервів Великобританії за 2018-2022 рр.

Рік	Золотовалютні резерви Великобританії, млрд дол	Ланцюговий		Базисний	
		Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, млрд дол	Темп приросту, %
2018	148	-	-	-	-
2019	147	-1	-0,68	-1	-0,68
2020	141	-6	-4,08	-7	-4,73
2021	131	-10	-7,09	-17	-11,49
2022	120	-11	-8,40	-28	-18,92

Джерело: розроблено автором на основі [44]

У 2018 році резерви склали 148 млрд дол. Проте вже у 2020 році спостерігається втрата 6 млрд дол або 4,08% в результаті економічних труднощів, спричинених світовою пандемією та змінами в глобальних торговельних відносинах. У 2021 та 2022 роках тренд зниження продовжується, з втратою 10 та 11 млрд дол відповідно. Причини цього включають збиткові торговельні операції, втрату міжнародної конкурентоспроможності. Загальна динаміка свідчить про те, що Великобританія стикається з економічними труднощами та викликами.

Частка золотовалютних резервів у ВВП Великобританії наведена на рис.2.10.

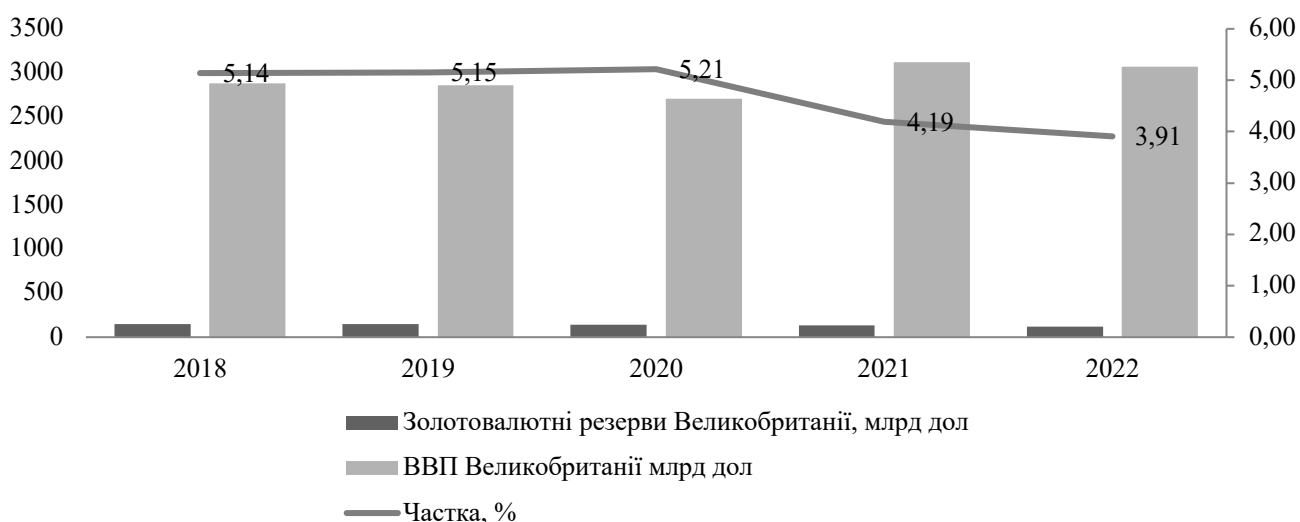

Рисунок 2.10 – Частка золотовалютних резервів у ВВП Великобританії за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [44, 45]

У 2018 році частка золотовалютних резервів становила 5,14%, що вказує на високий рівень фінансової стійкості та здатність країни забезпечувати міжнародну платіжну здатність. У 2021 та 2022 роках частка скорочується, досягаючи 4,19% та 3,91% відповідно, що вказує на глибокі економічні труднощі, втрату довіри до фінансового сектору та стратегічні зміни в управлінні резервами. Загальний тренд свідчить про те, що Великобританія зазнає значущих труднощів у збереженні відсотка золотовалютних резервів у ВВП, що потребує уваги до стратегічного фінансового управління для відновлення економічної стійкості.

Таким чином, аналізуючи динаміку золотовалютних резервів та їхню частку у ВВП ряду розвинених країн протягом періоду 2018-2022 років, можна виокремити кілька загальних тенденцій та ключових висновків. По-перше, більшість розглянутих країн, таких як США, Франція, та Великобританія, спостерігають загальний тенденційний спад золотовалютних резервів протягом зазначеного періоду, що зумовлено різними факторами, такими як економічні труднощі, зміни в торговельних відносинах, та глобальні фінансові та політичні нестабільності. По-друге, частка золотовалютних резервів у ВВП у більшості країн також зменшується. Це може вказувати на те, що країни шукають нові стратегії управління фінансовими резервами, віддавши перевагу іншим видам активів або переглянувши свої стратегії диверсифікації. По-третє, втрати золотовалютних резервів спричинені глобальними подіями, такими як пандемія COVID-19, яка суттєво вплинула на економіки всього світу та викликала перегляд стратегій фінансового управління. У кожному випадку, важливим аспектом є подальший моніторинг та аналіз динаміки золотовалютних резервів, а також визначення конкретних факторів, які впливають на ці зміни. Це дозволить країнам адаптувати свої стратегії до динамічних умов світового фінансового ринку та забезпечити стабільність та стійкість своїх економік.

2.3 Проблеми та виклики, що виникають у процесі формування та управління золотовалютними резервами

Формування та управління золотовалютними резервами є невід'ємною складовою економічної політики країни, яка визначає її фінансову стійкість та здатність впливати на міжнародні економічні процеси. Золотовалютні резерви представляють собою скарбницю, яка дозволяє країні здійснювати регулювання валютного ринку, забезпечувати стійкість національної валюти та міжнародні платіжні зобов'язання. Проте, процес формування та управління золотовалютними резервами супроводжується рядом складних проблем та викликів (табл.2.10).

Таблиця 2.10 – Проблеми та виклики, що виникають у процесі формування та управління золотовалютними резервами

№	Проблема / виклик	Причини	Наслідки
1	Нестабільність світового фінансового середовища	Глобальні економічні та політичні турбуленції, фінансові кризи.	Коливання вартості валют, ризик втрати вартості резервів.
2	Глобалізація та взаємозалежність економік	Зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, взаємна залежність фінансових ринків.	Збільшення ризику економічного впливу глобальних подій, потреба в ефективних стратегіях управління резервами.
3	Неоптимальне розміщення резервів	Зміна вартості різних активів, різниця відсоткових ставок.	Потреба в ретельному аналізі та стратегіях для максимізації доходів та зниження ризиків.
4	Технологічні зміни та інновації	Розвиток нових фінансових інструментів, використання аналітики та штучного інтелекту.	Потреба в постійному оновленні стратегій та використанні сучасних технологій для ефективного управління резервами.
5	Ризики валютних курсів	Коливання валютних курсів на міжнародних ринках.	Вплив на вартість резервів, можливі збитки при валютних операціях.
6	Політичні та геополітичні ризики	Політичні конфлікти, санкції, зміни у правлінні країн.	Зниження стабільності резервів через можливі обмеження та втрати у зв'язку з політичними рішеннями.

Продовження табл.2.10

№	Проблема	Причини	Наслідки
7	Інфляційні ризики	Зміни рівня інфляції в країні та світовому ринку.	Знецінення резервів, зменшення їхньої покупної потужності.
8	Екологічні та кліматичні ризики	Пов'язані зміни в кліматі, природні катастрофи.	Збитки від зруйнування інфраструктури, нестабільність економічної ситуації у зв'язку з негативними екологічними подіями.

Джерело: розроблено автором на основі [46-53]

Розглянемо ці проблеми детальніше.

1. Нестабільність світового фінансового середовища є однією з ключових проблем у формуванні та управлінні золотовалютними резервами країн на сучасному етапі [46]. Розглядаючи цей аспект, важливо детально проаналізувати причини цієї нестабільності та її можливі наслідки. Перш за все, глобальні економічні та політичні турбуленції виступають ключовою причиною нестабільності. Політичні конфлікти, війни, або напружені міжнародні відносини можуть суттєво впливати на фінансові ринки, спричиняючи непередбачені коливання вартості валют та інших фінансових інструментів. Другий аспект становлять фінансові кризи, які можуть виникати як внаслідок внутрішніх економічних проблем країни, так і через глобальні фактори. Наприклад, криза 2008 року показала, як проблеми в одній країні можуть викликати хвильові реакції на світових ринках та призводити до серйозних наслідків для інших економік.

Одним з головних наслідків цієї проблеми є коливання вартості валют. У випадку глобальних турбуленцій чи фінансових криз, інвестори шукають безпечних вкладень, що призводить до різкого зміцнення або послаблення валют. Це, в свою чергу, може негативно впливати на експорт та імпорт країн та створювати нестабільні умови для бізнесу. Ще одним наслідком є ризик втрати вартості резервів. Коли вартість валют чи фінансових інструментів різко змінюється, це може вплинути на загальну вартість золотовалютних резервів

країни. Такий ризик вимагає від країн ретельного моніторингу та адаптації їхніх стратегій управління резервами.

Отже, нестабільність світового фінансового середовища створює великі виклики для країн у забезпеченні стійкості та ефективного управління їхніми золотовалютними резервами. Розуміння причин цієї нестабільності та її наслідків є ключовим елементом розробки стратегій, спрямованих на збереження фінансової стійкості та забезпечення ефективного ведення економічної політики в умовах глобальної невизначеності.

2. Глобалізація та взаємозалежність національних економік визначають новий етап в розвитку світової економіки, впливаючи на міжнародні відносини та управління золотовалютними резервами країн [47]. Головною причиною глобалізації та взаємозалежності економік першочогово є зростання міжнародної торгівлі та інвестицій. З підвищенням технологічного розвитку та зменшенням торгових бар'єрів, країни стають більш залежними одна від одної, укладаючи міжнародні угоди та створюючи глобальні ланцюжки постачань. Інша причина – взаємна залежність фінансових ринків. Зараз фінансові ринки є взаємопов'язаними, а зміни в одній частині світу можуть миттєво впливати на інші. Це створює необхідність у ретельному вивченні глобальних фінансових тенденцій та подій для ефективного управління золотовалютними резервами.

Збільшення ризику економічного впливу глобальних подій є одним з найвагоміших наслідків цих процесів. Надзвичайні події в одній частині світу, такі як економічні кризи чи природні катастрофи, можуть мати широкий вплив на економічну ситуацію інших країн, що вимагає від країн посилення золотовалютних резервів та розробки стратегій, які дозволяють ефективно протистояти таким зовнішнім викликам. Другим наслідком є потреба в розробці ефективних стратегій управління резервами. Оскільки глобалізація підвищує ризику та змінює умови конкуренції на міжнародному рівні, країни повинні адаптувати свої стратегії для забезпечення максимальної стабільності та ефективності управління своїми резервами.

Отже, глобалізація та взаємозалежність економік впливають на всебічний розвиток світової економіки та вимагають від країн удосконалення своїх підходів до управління золотовалютними резервами. Розуміння причин та наслідків цих явищ стає стратегічно важливим для країн, що прагнуть забезпечити свою фінансову стійкість та конкурентоспроможність в умовах глобальної економічної інтеграції.

3. Неоптимальне розміщення золотовалютних резервів представляє суттєву проблему для країн, оскільки визначає ефективність їхніх фінансових стратегій та здатність адаптуватися до змін у фінансовому середовищі [48]. Щодо причин неоптимальності, то зміна вартості різних активів впливає на оптимальність розміщення резервів. Ринкова вартість валют, цінних паперів та інших фінансових інструментів може динамічно змінюватися, і неправильний розподіл резервів може призвести до втрати вартості портфеля. Друга причина – різниця відсоткових ставок. Різні країни мають різні рівні відсоткових ставок, що визначає привабливість їхніх фінансових інструментів для інвесторів. Недостатнє забезпечення оптимального балансу між високодохідними та менш ризикованими активами може призвести до неефективного використання резервів.

Внаслідок неправильного розподілу резервів, виникає потреба в ретельному аналізі та стратегіях для максимізації доходів та зниження ризиків. Країни повинні враховувати зміни в глобальному фінансовому середовищі, оцінювати ризики та вплив економічних та фінансових факторів на ринки. Другим наслідком є нестабільність доходів та можливі втрати вартості резервів. Нерозуміння динаміки фінансових ринків та відсутність адекватної стратегії можуть призвести до втрат, особливо в умовах валютних коливань.

Отже, ефективне розміщення золотовалютних резервів стає визначальним завданням для країн, оскільки вони стикаються із змінами у глобальному фінансовому середовищі. Ретельний аналіз та розробка стратегій, орієнтованих на максимізацію доходів та зниження ризиків, стають необхідністю для забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління резервами країн у сучасних умовах глобальної економічної нестабільності.

4. За останні роки, технологічні зміни та інновації в сфері фінансів стали не тільки тенденцією, але й суттєвим фактором, що визначає ефективність управління золотовалютними резервами [49, с.111]. Основною причиною технологічних змін в управлінні золотовалютними резервами є розвиток нових фінансових інструментів. З появою блокчейн-технологій та криптовалют, стали можливими альтернативні методи управління активами, які вимагають ретельного вивчення та впровадження в практику для досягнення максимальної ефективності та диверсифікації портфеля резервів. Другий фактор – використання аналітики та штучного інтелекту. Сучасні алгоритми та техніки машинного навчання дозволяють аналізувати величезні обсяги даних, прогнозувати ринкові тенденції та автоматизувати процеси прийняття рішень, що робить управління золотовалютними резервами більш точним, ефективним та піддатливим до швидких змін.

Одним з наслідків технологічних змін в управлінні золотовалютними резервами є постійна потреба в оновленні стратегій. Технологічні зміни та швидкий розвиток фінансових інструментів вимагають від урядів країн постійного вдосконалення своїх стратегій. Застосування нових технологій накладає виклик не лише на адаптацію, але і на пошук найбільш оптимальних підходів до управління резервами. Другим наслідком є необхідність використання сучасних технологій для ефективного управління резервами. Країни, що враховують та впроваджують сучасні технології, знаходяться в кращому положенні для пристосування до динамічних умов ринку, максимізації доходів та мінімізації ризиків управління своїми резервами.

Отже, технологічні зміни та інновації різко змінюють ландшафт управління золотовалютними резервами. Високотехнологічні рішення стають необхідністю для країн, оскільки вони пристосовуються до швидких змін у світовому фінансовому середовищі, що робить актуальними постійне оновлення стратегій та використання передових технологій для забезпечення ефективного управління резервами.

5. Ризики валютних курсів є важливою складовою управління золотовалютними резервами країн і визначають ступінь їхньої вразливості перед коливаннями на міжнародних валютних ринках [50]. Розглянемо більш детально причини цих ризиків та їхні наслідки. Перш за все, причиною є коливання валютних курсів на міжнародних ринках, що можуть бути викликані різними факторами, такими як економічні показники, політичні події, торговельні відносини та інші глобальні чинники. Наприклад, зміни відсоткових ставок, політичні нестабільності чи несподівані економічні зміни в одній країні можуть миттєво вплинути на валютні курси.

Вплив на вартість золотовалютних резервів є одним з основних наслідків ризику валютних курсів. Зміни валютних курсів визначають вартість резервів, оскільки їхнє розміщення в різних валютах може стати менш вигідним або, навпаки, призвести до зростання їхньої вартості. Це вимагає постійного моніторингу та стратегічного розподілу резервів для зменшення впливу негативних валютних коливань. Другим наслідком є можливість збитків при невдалих валютних операціях. Коли країна розміщує свої резерви у валюті, яка в подальшому втрачає вартість, це може призвести до значних фінансових збитків. Такі втрати можуть виникнути при стратегічних помилках у валютних операціях або невдалому виборі валют для розміщення резервів.

Отже, ризики валютних курсів визначають значущий аспект управління золотовалютними резервами. Країни повинні бути готовими адаптуватися до змін валютного середовища, постійно оцінювати ризики та розробляти стратегії, спрямовані на мінімізацію впливу негативних валютних коливань для забезпечення стійкості та ефективності управління своїми резервами.

6. Політичні та геополітичні ризики є значущими факторами, які впливають на управління золотовалютними резервами країн, зумовлюючи нестабільність та потенційні втрати [51, с.30]. Розглянемо детальніше причини цих ризиків та їхні можливі наслідки. Перш за все, політичні конфлікти є серйозною причиною нестабільності. Суперечки між країнами чи внутрішньополітичні напруження можуть викликати непередбачені реакції на

фінансових ринках, що може вплинути на вартість валют та інших фінансових інструментів. Друга причина – санкції. Введення санкцій проти країни може призвести до обмежень у міжнародних фінансових операціях, що вплине на розміщення та ліквідність її золотовалютних резервів. Третя причина – зміни уряду країн. Політичні та лідерські зміни можуть викликати невизначеність у стратегії економічного управління, що в свою чергу може вплинути на фінансовий клімат країни.

Зниження стабільності резервів є одним з ключових наслідків цієї проблеми. Політичні турбуленції можуть викликати обмеження на розпорядження золотовалютними резервами або створити невизначеність, що ускладнює ефективне управління ними. Другим наслідком є можливі втрати у зв'язку з політичними рішеннями. Зміни в політиці та введення санкцій можуть призвести до змін у вартості валют та інших активів, що у свою чергу може стати причиною втрат для країни в управлінні золотовалютними резервами.

Отже, політичні та геополітичні ризики представляють серйозний виклик для ефективного управління золотовалютними резервами. Країни повинні розвивати стратегії, які враховують ці ризики, а також постійно відслідковувати політичну обстановку та адаптуватися до можливих змін для забезпечення стабільності та захисту своїх фінансових активів.

7. Інфляційні ризики представляють важливий вимір управління золотовалютними резервами, оскільки вони визначають ступінь збереження їхньої потужності та ефективності захисту від втрат в результаті знецінення валют [52, с.91]. Однією з основних причин інфляційних ризиків є зміни рівня інфляції в країні. Збільшення рівня цін на товари та послуги може виникнути внаслідок різних факторів, таких як зростання попиту, податкові політики, збільшення витрат чи інші економічні та фінансові впливи. Друга причина – інфляційні тенденції на світовому ринку. Зміни в міжнародних економічних умовах та цінові тенденції в інших країнах можуть впливати на рівень інфляції резервної країни через зовнішні торговельні та фінансові взаємодії.

Одним з основних наслідків цієї проблеми є знецінення резервів. Якщо рівень інфляції перевищує дохідність резервів, їхня купівельна спроможність зменшується, що може призвести до втрат вартості активів та обмежити їхню здатність виконувати свою функцію стабілізації економіки. Другим наслідком є зменшення купівельної спроможності резервів. Інфляція призводить до того, що за ті ж самі гроші можна купити менше товарів і послуг. Це може вплинути на спроможність резервів забезпечувати економічну стабільність та фінансову безпеку.

Отже, інфляційні ризики мають важливе значення в управлінні золотовалютними резервами. Спроможність країни ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні інфляційні тиски стає визначальним фактором для збереження стабільності та ефективності її резервів в умовах глобальної економічної нестабільності.

8. Екологічні та кліматичні ризики представляють серйозні виклики для управління золотовалютними резервами, оскільки вони можуть призвести до негативних наслідків для економічної стабільності та фінансової безпеки країни [53]. Однією з ключових причин цієї проблеми є зміни в кліматі. Зі зростанням глобальної температури та інших змін в кліматичних умовах можливі природні катастрофи, такі як урагани, повені, пожежі, які можуть масштабно вплинути на інфраструктуру та економічну активність. Друга причина – природні катастрофи, такі як землетруси, цунамі та інші стихійні лиха. Ці події можуть призвести до негайного зруйнування інфраструктури та великих втрат для економіки країн.

Одним з основних наслідків є збитки від руйнування інфраструктури. Екологічні катастрофи можуть призвести до серйозних пошкоджень доріг, мостів, електростанцій та інших об'єктів, що може вплинути на економічну активність та призвести до великих втрат вартості активів. Другий наслідок – нестабільність економічної ситуації у зв'язку з негативними екологічними подіями. Руйнування інфраструктури, втрати виробництва та зменшення обсягів експорту можуть викликати економічний спад та нестабільність на фінансових ринках.

Отже, екологічні та кліматичні ризики мають важливе значення в управлінні золотовалютними резервами. Ефективне управління резервами включає в себе розробку стратегій для пристосування до змін у кліматичних умовах та мінімізацію можливих втрат від екологічних та кліматичних подій.

Таким чином, у процесі формування та управління золотовалютними резервами країни стикаються з рядом складних проблем, які обумовлені сучасними глобальними та економічними реаліями. На основі аналізу вищезазначених проблем можна визначити ключові аспекти, які впливають на ефективність та стійкість фінансового управління країн. Нестабільність світового фінансового середовища визначає необхідність постійного моніторингу та адаптації стратегій управління резервами до змін у глобальному економічному ландшафті. Глобалізація та взаємозалежність економік підкреслюють значущість розвинутих стратегій диверсифікації та ризик-менеджменту для забезпечення фінансової стабільності. Оптимальне розміщення резервів вимагає від країн врахування динаміки різних активів та реакцію на зміни в економічному середовищі. Технологічні інновації, використання аналітики та сучасних фінансових інструментів, є ключовими елементами успішного управління резервами у сучасному світі. Паралельно з цим, ризики валютних курсів, політичні та геополітичні турбуленції вимагають уваги та гнучкості у виборі стратегій для мінімізації можливих втрат. Інфляційні та екологічні аспекти, в свою чергу, наголошують на важливості розвинутих механізмів аналізу та прогнозування, спрямованих на забезпечення стійкості резервів та їхню адаптацію до змін у соціально-економічних умовах. У цілому, ефективне управління золотовалютними резервами вимагає не лише компетентності у фінансовому аналізі та стратегічному плануванні, але й гнучкості у реагуванні на внутрішні та зовнішні виклики. Лише шляхом вдосконалення стратегічного підходу та використання сучасних інструментів можна забезпечити стабільність та стійкість фінансових резервів у глобальному економічному контексті.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗОЛOTOВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ В УКРАЇНІ

3.1 Аналіз ефективності управління золотовалютними резервами України

Управління золотовалютними резервами є важливою складовою економічної політики будь-якої країни, спрямованою на забезпечення макроекономічної стабільності та захист національної валюти в умовах глобальних фінансових та економічних турбуленцій. Для України, країни, що має значущий зовнішньоекономічний зв'язок та залежність від міжнародних ринків, аналіз ефективності управління золотовалютними резервами набуває особливого значення.

Динаміка золотовалютних резервів України наведена в табл.3.1.

Таблиця 3.1 – Динаміка золотовалютних резервів України за 2018-2022 рр.

Рік	Золотовалютні резерви України млн дол	Ланцюговий		Базисний	
		Абсолютний приріст, млн дол	Темп приросту, %	Абсолютний приріст, млн дол	Темп приросту, %
2018	20821	-	-	-	-
2019	25303	4482	21,53	4482	21,53
2020	29134	3831	15,14	8313	39,93
2021	30942	1808	6,21	10121	48,61
2022	28495	-2447	-7,91	7674	36,86

Джерело: розроблено автором на основі [54]

Динаміка золотовалютних резервів України свідчить про значущі коливання, які визначаються рядом економічних та політичних факторів. Аналізуючи ці дані, можна виділити кілька ключових моментів, що вплинули на зміни в золотовалютних резервах країни протягом зазначеного періоду. У 2019 році золотовалютні резерви зросли на 21,53%, що є значним приростом порівняно

з попереднім роком. Головними причинами цього зростання стали успішна політика Національного банку України, спрямована на збільшення резервів для забезпечення економічної стійкості та резервування національної валюти. Також, позитивні зміни на міжнародних фінансових ринках та збільшення зовнішньої торгівлі сприяли цьому приросту. У 2020 році темп приросту зменшився до 15,14%, але золотовалютні резерви продовжили зростати, що пов'язано з продовженням успішної економічної політики, але вже з врахуванням невизначеності, пов'язаної з пандемією COVID-19. У 2021 році темп приросту знову зменшився, до 6,21%, що свідчить про певний економічний спад та зниження позитивного впливу зовнішніх факторів. Водночас, збереження позитивної динаміки говорить про стабільність економіки. Найбільш значущі зміни відзначаються у 2022 році, коли почався військовий конфлікт. Зменшення золотовалютних резервів на 7,91% асоціюється із загостренням військово-політичної ситуації. Воєнний стан спричинив втрати в економіці, втрату довіри інвесторів та зниження експортних можливостей, що призвело до великого зменшення золотовалютних резервів. Узагальнюючи, динаміка змін золотовалютних резервів України за розглянутий період свідчить про важливий вплив економічних, фінансових та політичних факторів, включаючи глобальні кризи та військові конфлікти, на стійкість та розвиток країни.

Динаміка золотовалютних резервів України за складовими наведена в табл.3.2.

Таблиця 3.2 – Динаміка золотовалютних резервів України за складовими за 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютний приріст, млрд грн	Темп приросту, %
Активи в іноземній валюті	19814	24073	27544	29364	25236	5422	27,36
Резервна позиція в МВФ	1	1	1	1	1	0	0,00
СПЗ	4	10	5	19	1693	1689	42225,00
Монетарне золото	1002	1219	1584	1558	1565	563	56,19
Всього	20821	25303	29134	30942	28495	7674	36,86

Джерело: розроблено автором на основі [54]

Динаміка змін золотовалютних резервів України за складовими відображає значущі трансформації в розподілі активів та елементах, що впливають на резервні показники. Зростання активів в іноземній валюті на 27,36% з 2018 по 2022 рік можна пояснити рядом факторів. Сприяючи стабільності економіки та забезпечуючи ліквідність національного фінансового ринку, збільшення активів у іноземній валюті свідчить про успішні заходи Національного банку України та уряду щодо забезпечення стійкості національної валюти. Резервна позиція в МВФ залишалася стабільною, що говорить про продовження співпраці з Міжнародним валютним фондом без змін у розмірах та структурі. Значущі трансформації спостерігаються в розділі СПЗ (спеціальні права запозичення). Збільшення цього показника на 42225% свідчить про активне використання цього інструменту для забезпечення фінансової стійкості та здійснення платежів у міжнародному вимірі. Це спричинене необхідністю залучення додаткових ресурсів в умовах економічних та фінансових труднощів, що стали актуальними у зв'язку з початком війни. Монетарне золото також відзначає значущий приріст у сумі 56,19% за період з 2018 по 2022 роки, що свідчить про стратегічні дії управління золотовалютними резервами та спробу диверсифікації складових резервів.

Структура золотовалютних резервів України наведена на рис.3.1.

Структура золотовалютних резервів України відображає значущі зміни у розподілі резервів між різними складовими. Розглянемо основні тенденції та можливі причини змін структури золотовалютних резервів країни протягом вказаного періоду. Активи в іноземній валюті залишалися основною складовою золотовалютних резервів протягом усього періоду, проте відзначався поступовий спад від 95,16% у 2018 році до 88,56% у 2022 році. Зниження цього показника пов'язане зі стратегічним рішенням диверсифікації резервів, включаючи інші види активів для забезпечення стабільності та зменшення ризиків, особливо у зв'язку зі змінами на світових фінансових ринках. Резервна позиція в МВФ залишалася стабільною на рівні 0,00% протягом усього періоду, що свідчить про продовження співпраці з Міжнародним валютним фондом без значущих змін у розмірах та структурі.

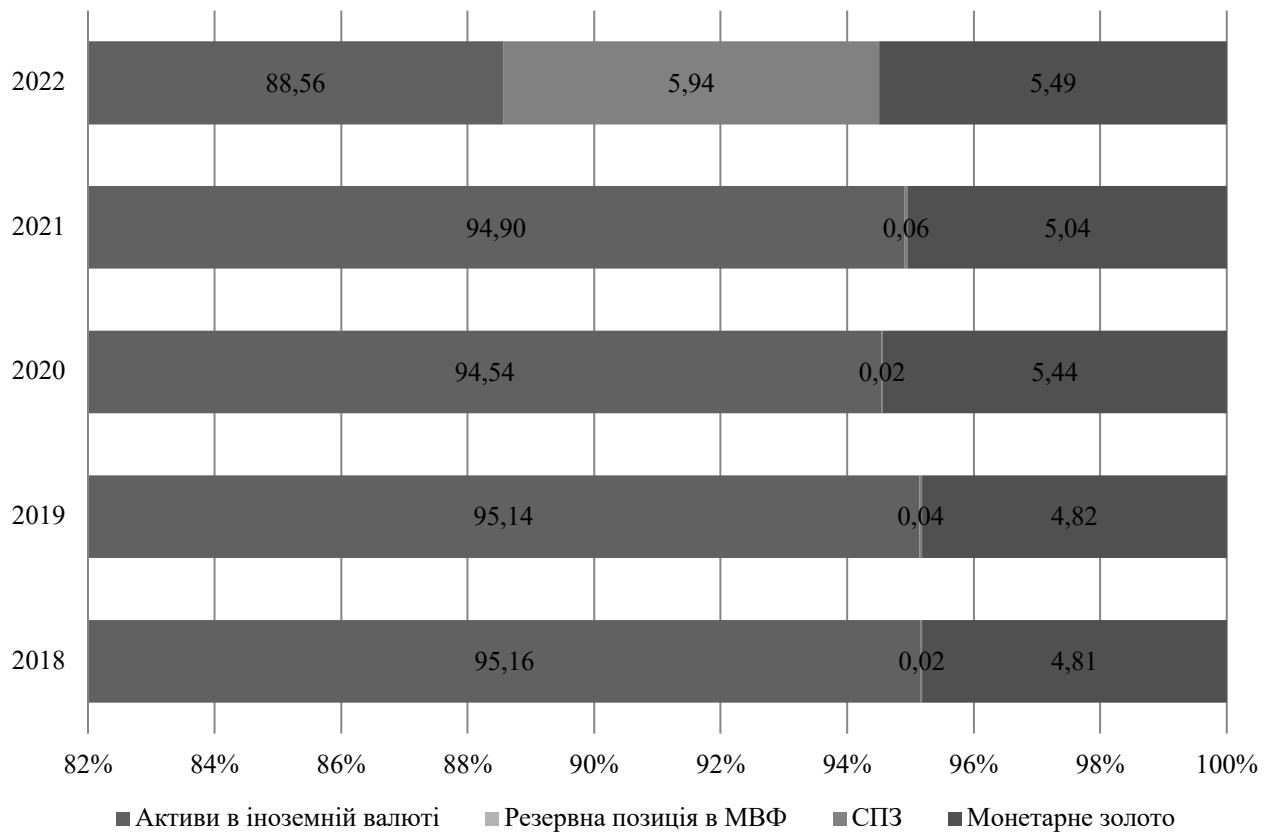

Рисунок 3.1 – Структура золотовалютних резервів України за 2018-2022 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [54]

Спеціальні права запозичення (СПЗ) відзначають вражаючий ріст від 0,02% у 2018 році до 5,94% у 2022 році, що зумовлене зростанням використання цього інструменту для забезпечення фінансової стійкості та вирішення економічних труднощів, зокрема, спричинених військовим конфліктом у 2022 році. Монетарне золото також відзначає певний приріст від 4,81% у 2018 році до 5,49% у 2022 році. Збереження цього показника на відносно стабільному рівні свідчить про стратегічний підхід до збалансованості резервів, враховуючи зміни на світових ринках та геополітичні труднощі. Враховуючи початок військового конфлікту у 2022 році, структура змінилася через велике збільшення відсоткового відношення СПЗ, що зумовлено потребою в міжнародній фінансовій підтримці в умовах кризи та ризиків для фінансової стабільності.

Частка золотовалютних резервів у ВВП України наведена на рис.3.2.

Аналізуючи частку золотовалютних резервів України відносно ВВП, можна виявити декілька ключових тенденцій та причин, які вплинули на зміни цього показника. У 2018 році частка золотовалютних резервів становила 15,91% від ВВП, що свідчило про рівновагу між зовнішніми фінансовими резервами та розміром економіки країни. Однак у наступні роки спостерігалася тенденція до збільшення частки золотовалютних резервів у ВВП.

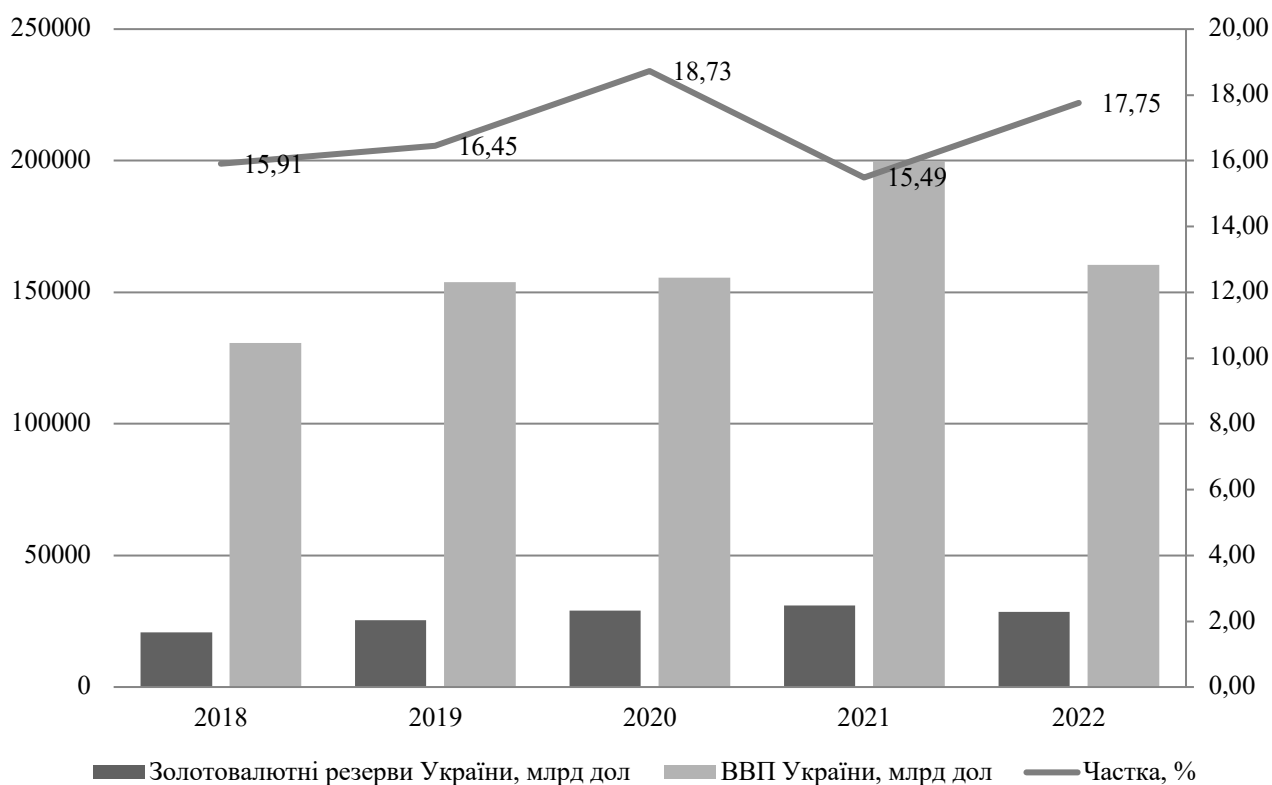

Рисунок 3.2 – Частка золотовалютних резервів у ВВП України за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [54, 55]

У 2019 році цей показник зріс до 16,45%, що пов'язано зі збільшенням обсягу зовнішньоекономічних операцій та позитивним розвитком економічних показників, що збільшили величину ВВП. У 2020 році частка золотовалютних резервів ще більше зросла до 18,73%, що зумовлено активними заходами Національного банку та уряду в умовах нестабільності на світових ринках через пандемію COVID-19. Зростання частки резервів також зумовлене стратегічним реагуванням на несприятливі економічні умови, щоб забезпечити фінансову

стійкість. У 2021 році частка знову зменшилася до 15,49%, що зумовлено змінами в обсязі ВВП та зростанням його розміру порівняно з резервами. У 2022 році, з початком військового конфлікту, частка золотовалютних резервів знову зросла до 17,75% внаслідок скорочення ВВП. Це може бути викликане потребою у збереженні та зміцненні фінансової стійкості в умовах воєнного конфлікту, де економічна нестабільність може викликати великі труднощі. Отже, зміни у частці золотовалютних резервів відносно ВВП України свідчать про динаміку економічного розвитку та адаптації до глобальних та внутрішніх викликів, таких як пандемія та військовий конфлікт.

Частка золотовалютних резервів у державному борзі України наведена на рис.3.3.

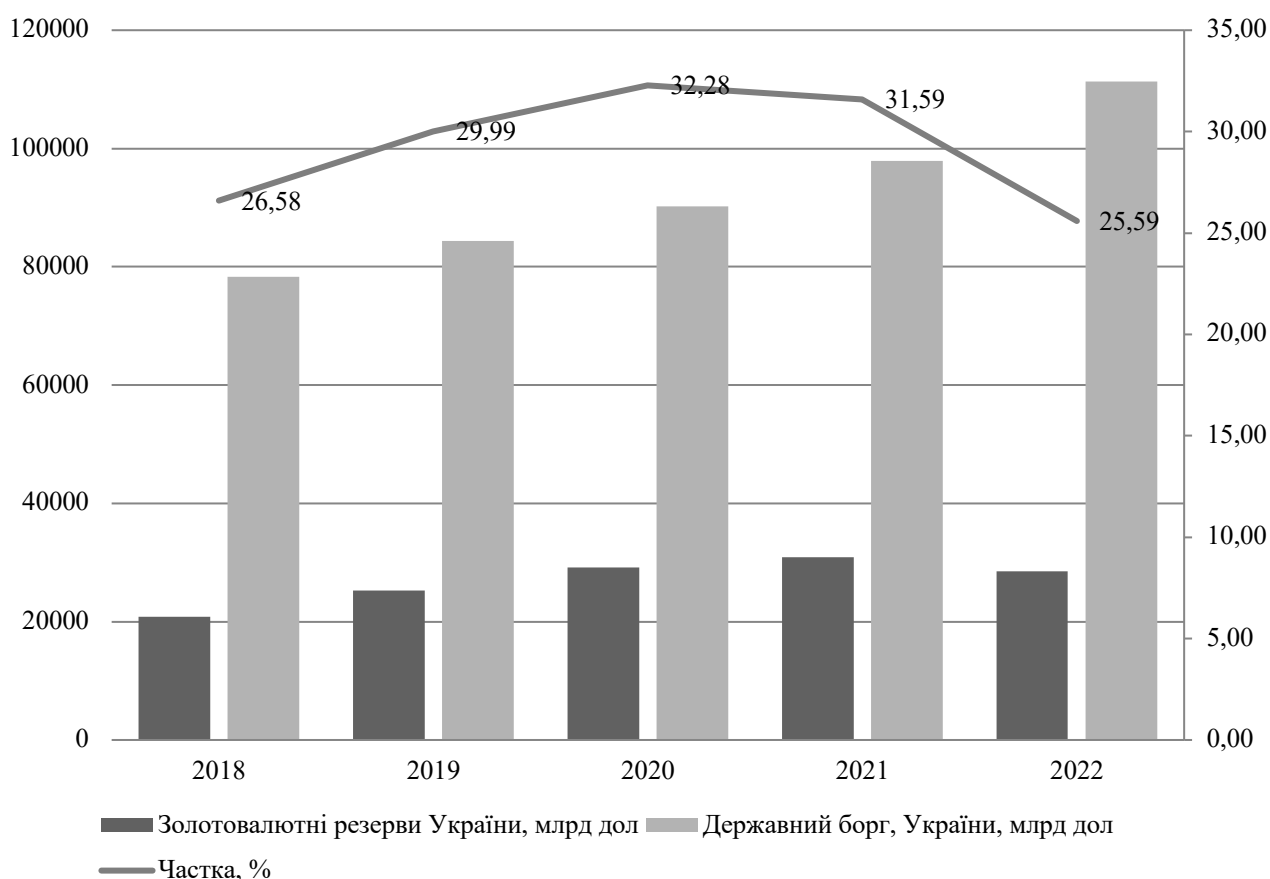

Рисунок 3.3 – Частка золотовалютних резервів у державному борзі України за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [54, 56]

Аналізуючи частку золотовалютних резервів України в державному боргу, можна визначити кілька ключових тенденцій та причин, які вплинули на зміни цього показника. У 2018 році частка золотовалютних резервів в державному боргу становила 26,58%, що вказує на те, що значна частина державного боргу була забезпечена золотовалютними резервами та свідчить про стратегію управління борговими зобов'язаннями та спробу знизити ризики за допомогою наявних резервів. У 2019 році цей показник зріс до 29,99%, що пов'язано з збільшенням обсягу державного боргу та одночасним ростом золотовалютних резервів. Зростання частки вказує на збільшення ролі резервів в забезпеченні фінансової стійкості та вирішенні зовнішньоекономічних викликів. У 2020 році частка золотовалютних резервів ще більше зросла до 32,28%, що зумовлено необхідністю покращення фінансової стійкості в умовах глобальної економічної нестабільності, викликаною пандемією COVID-19. У 2021 році частка знову зменшилася до 31,59%, що зумовлене змінами в обсязі державного боргу та зростанням його розміру порівняно з резервами. Збереження високої частки вказує на стратегічний підхід до збалансованості резервів та боргових зобов'язань. У 2022 році, з початком військового конфлікту, частка золотовалютних резервів знову зменшилася до 25,59%, що зумовлено збільшенням державного боргу внаслідок воєнного конфлікту та погіршенням фінансової ситуації країни.

Співвідношення золотовалютних резервів України та рівня інфляції наведено на рис.3.4.

Співвідношення золотовалютних резервів України та рівня інфляції вказує на важливі взаємозв'язки між факторами економічної стабільності та національної валюти. Розглянемо основні тенденції та можливі причини змін цих показників. У 2018 році золотовалютні резерви становили 20821 млрд дол, при рівні інфляції 9,8%. Такий високий рівень інфляції визначений рядом факторів, таких як вплив монетарної політики, зовнішні та внутрішні економічні чинники, які сприяли збільшенню цін на товари та послуги. У 2019 році золотовалютні резерви зросли до 25303 млрд дол, а рівень інфляції впав до 4,1%.

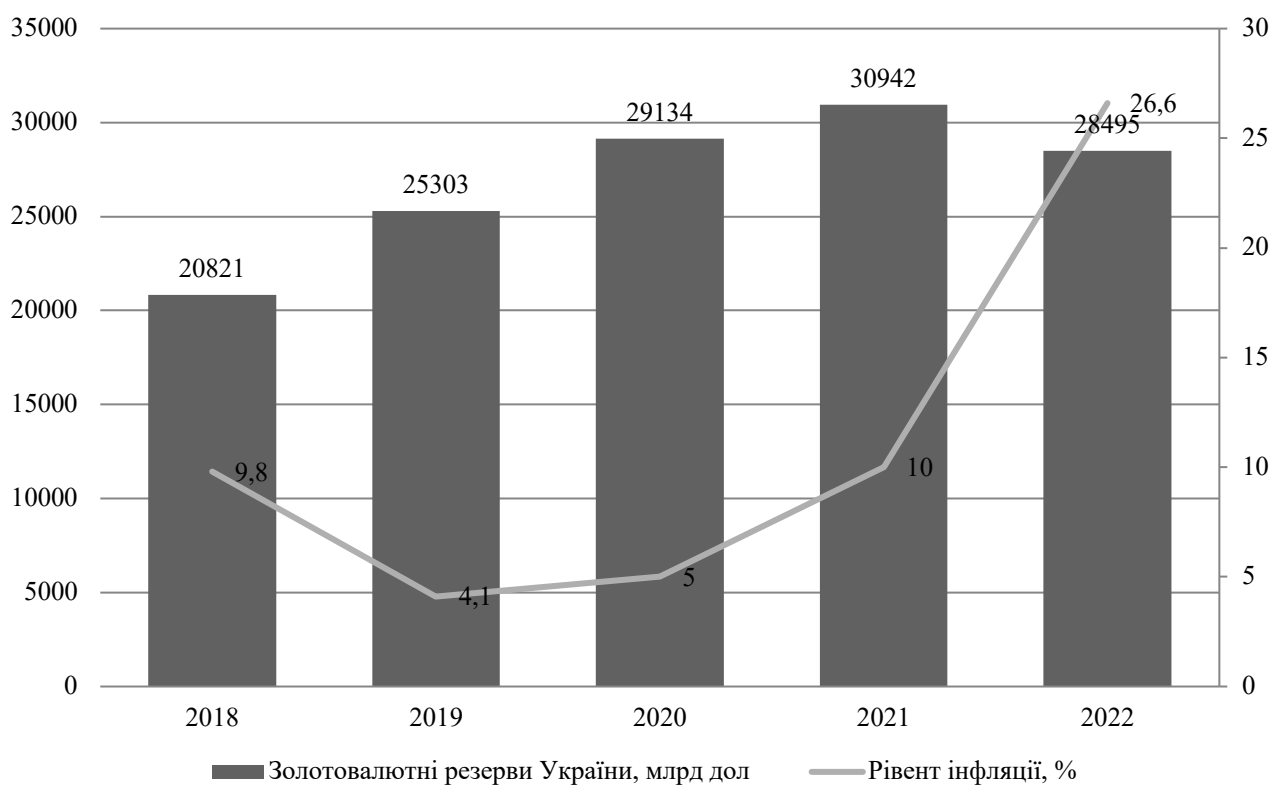

Рисунок 3.4 – Співвідношення золотовалютних резервів України та рівня інфляції за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [54, 57]

Збільшення резервів пов'язане з успішною монетарною політикою та стабільністю економічного середовища. Зниження інфляції свідчить про успішну боротьбу з економічними ризиками та здатність контролювати інфляційний тиск. У 2020 році, не зважаючи на збільшення золотовалютних резервів до 29134 млрд дол, рівень інфляції зріс до 5%, що пов'язано з впливом пандемії COVID-19, яка створила економічні труднощі та зробила важчим контроль над інфляційними процесами. У 2021 році рівень інфляції знову зріс до 10%, хоча золотовалютні резерви залишилися на високому рівні в 30942 млрд дол, що свідчить про деякі економічні труднощі та невизначеність, які вплинули на ціни та інфляційні тенденції. У 2022 році рівень інфляції стрімко зріс до 26,6% в умовах початку військового конфлікту, що викликано значними економічними труднощами та зниженням довіри національної валюти. Отже, зміни в співвідношенні золотовалютних резервів та рівня інфляції за розглянутий період свідчать про

важливий вплив економічних, фінансових та політичних факторів, включаючи глобальні кризи, пандемію та військовий конфлікт, на стабільність та розвиток економіки України.

Таким чином, на основі аналізу золотовалютних резервів можна зробити кілька ключових висновків щодо економічної ситуації в Україні. Загальний тренд зростання золотовалютних резервів свідчить про ефективні заходи Національного банку України та уряду щодо забезпечення фінансової стабільності та ліквідності національного фінансового ринку. Диверсифікація складових золотовалютних резервів, включаючи активне використання СПЗ та зростання монетарного золота, свідчить про стратегічний підхід до управління резервами та адаптацію до змін на світових ринках. Початок військового конфлікту у 2022 році суттєво вплинув на економічну ситуацію – зменшення золотовалютних резервів та стрімкий ріст інфляції свідчать про важкі труднощі та виклики, що виникають в умовах воєнного конфлікту. Зміни у частці золотовалютних резервів у ВВП та їх співвідношення з державним боргом відображають стратегічні рішення влади у забезпеченні фінансової стабільності та зменшенні ризиків. Загалом, вказані економічні тенденції свідчать про необхідність адаптації економічної політики та управління фінансами в умовах нестабільності та змін. Враховуючи геополітичні та економічні виклики, влада повинна продовжувати приймати ефективні заходи для забезпечення стабільності та розвитку економіки України.

3.2 Удосконалення управління золотовалютними резервами України на основі застосування зарубіжного досвіду

Сучасна глобалізована економіка визначає важливість ефективного управління золотовалютними резервами для забезпечення стійкості та розвитку країни. Золотовалютні резерви виступають ключовим елементом економічної безпеки, а їх ефективне управління вимагає вдосконалення та адаптації до

викликів сучасності. Україна, яка стрімко розвивається та активно інтегрується у світову економіку, не може залишатися осторонь від позитивного зарубіжного досвіду у цій сфері. Зарубіжний досвід управління золотовалютними резервами, зокрема в країнах з розвиненими економічними системами, може стати важливим джерелом досягнення ефективності та стійкості для України. Застосування передових практик, інструментів та стратегій, адаптованих до національних реалій, сприятиме оптимізації резервного портфеля, зниженню ризиків та підвищенню потенціалу для забезпечення фінансової стабільності.

Спочатку визначимо основні проблеми, з якими стикається Україна в управлінні золотовалютними резервами (табл.3.3).

Таблиця 3.3 – Основні проблеми, з якими стикається Україна в управлінні золотовалютними резервами

№	Проблема	Причини	Наслідки
1	Відсутність оптимального співвідношення складу резерву	Недостатній аналіз та відсутність системи підбору оптимального складу резервів.	Значні кредитні ризики, загроза фінансовій стабільності країни.
2	Закритість інформації про структуру ЗВР	Обмежена доступність інформації про структуру резервів.	Ускладнене управління та невизначеність для зацікавлених сторін.
3	Недостатня диверсифікація резервних активів	Зменшена різноманітність інвестиційних активів у резервах.	Вразливість економіки перед ризиками на фінансових ринках.
4	Низький рівень валютної диверсифікації	Домінування долара США у зовнішніх резервах.	Непередбачуваність у зв'язку з можливими змінами в економічних умовах.
5	Нестабільність умов в умовах військового стану	Військовий конфлікт або загроза війни.	Різке збурення на фінансових ринках, ускладнене управління резервами.
6	Обмежений доступ до фінансових ресурсів та кредитів	Умови військового стану ускладнюють залучення фінансових ресурсів.	Збільшення ліквідності та стабільності шляхом пошуку альтернативних джерел.

Джерело: розроблено автором на основі [58, с.329]

Управління золотовалютними резервами в Україні стикається з кількома суттєвими проблемами, серед яких переважають:

1. Відсутність оптимального співвідношення складу золотовалютних резервів. Недостатній аналіз та відсутність системи підбору оптимального складу

резервів може призводити до значних кредитних ризиків, що загрожує фінансовій стабільності країни.

Оптимальне управління золотовалютними резервами є ключовим елементом ефективної фінансової стратегії для будь-якої країни, але воно значно відрізняється залежно від конкретних обставин та економічних умов. Деякі країни вирізняються своїм визнаним ефективним управлінням золотовалютними резервами, виявивши особливу експертизу та успішні стратегії. Китай, як найбільший власник золотовалютних резервів у світі, визначається своєю стратегією прив'язки вартості юаня до долара. Це вимагає відмінного управління валютними резервами для підтримки бажаного обмінного курсу. Ключовими факторами успіху є високий рівень делегації повноважень, ретельний аналіз та реалістичне оцінювання обмежень, з якими стикається країна [59]. Японія, маючи другі за величиною золотовалютні резерви, здійснює ефективне управління завдяки добре налагодженій системі, що включає чітку політику щодо складу своїх резервів. Систематичний підхід до стратегічного планування та регулярні оновлення їхніх методик дозволяють Японії досягати стабільності та ефективності управління резервами [60]. Швейцарія, також виділяючись великими золотовалютними резервами, використовує комплексну систему управління ризиками, ретельно оцінюючи та контролюючи свої валютні резерви. Її успіх полягає в системному підході до управління резервами та активному пошуку нових можливостей для оптимізації портфеля [61]. Загальні принципи, які об'єднують ці країни, включають чітко визначені цілі, ефективну делегацію повноважень, потужні системи контролю, відкрити та прозору звітність, а також систематичні перегляди стратегій для забезпечення їхньої актуальності та оптимальності в умовах динамічного економічного середовища.

2. Закритість інформації про структуру золотовалютних резервів. Неопублікована або обмежена доступність інформації стосовно структури золотовалютних резервів, зокрема в розрізі валют, депозитів та цінних паперів, утруднює ефективне управління цими активами та створює невизначеність для зацікавлених сторін.

Декілька країн прийняли ефективні заходи для вирішення проблеми закритості інформації про структуру їхніх валютних резервів, встановлюючи стандарти прозорості та звітності. Норвегія є однією з прикладів країн, яка успішно впроваджує відкритість щодо своїх валютних резервів. Країна публікує щомісячний звіт, який детально розкриває структуру резервів за валютами, інструментами та строками погашення. Звіт також містить аналіз ризиків, доходності резервів, інвестиційну стратегію та рекомендації, надаючи зацікавленим сторонам широкий інсайт у функціонування цього фінансового механізму [62]. Канада також визначається своєю відкритістю стосовно інформації про валютні резерви. Країна надає щотижневі звіти, які охоплюють розподіл валюти, тривалість, кредитну якість та ліквідність резервів. Постійний аналіз та оцінка ефективності резервів проводяться щоквартально, надаючи глибокий розгляд їхнього стану та використання [63]. Сінгапур демонструє високий ступінь прозорості в управлінні своїми валютними резервами. Щомісячний звіт країни включає розкриття рівня та змін резервів за валютами та класами активів. Звіт також розглядає джерела та напрямки використання резервів, а також визначає цілі та принципи управління ними. Це надає підтвердження відкритості та готовності ділитися інформацією щодо стратегій та обліку валютних резервів [64]. Отже, країни, такі як Норвегія, Канада та Сінгапур, виявилися прикладами ефективного розв'язання проблеми закритості інформації про структуру своїх валютних резервів, створюючи стандарти та практики прозорості та відкритості у веденні фінансових операцій.

3. Недостатня диверсифікація резервних активів. Зменшена різноманітність інвестиційних активів у резервах може викликати велику чутливість до ризиків на фінансових ринках, підсилюючи вразливість економіки.

Диверсифікація резервних активів є стратегічно важливим елементом для забезпечення стійкості та оптимізації доходів в умовах економічної невизначеності. Кілька країн вже успішно впроваджують цей підхід, виявляючи свою готовність до ризикованого та різноманітного інвестування. Китай виокремлюється своєю стратегією диверсифікації резервів, включаючи

збільшення запасів золота та розширення портфеля іноземних валют, виходячи за межі долара США. Крім того, країна активно реалізує ініціативу «Один пояс, один шлях», інвестуючи в інфраструктуру та проекти розвитку в різних регіонах світу [59]. Чилі також вибрав шлях диверсифікації, створивши два суверенні фонди – Фонд економічної та соціальної стабілізації та Пенсійний резервний фонд. Ці фонди інвестують у різноманітні активи, такі як акції, облігації та альтернативні інвестиції, у різних регіонах та секторах. Їхня мета – забезпечення стабілізації державного бюджету, заощадження для майбутніх поколінь та фінансування пенсійних зобов'язань [65]. Ці приклади свідчать про визнання країнами важливості різностороннього розподілу резервних активів для досягнення стійкості та забезпечення максимальної ефективності управління фінансами.

4. Низький рівень валютної диверсифікації. Головна частина зовнішніх резервів України до 2022 року була номінована у доларах США, що може призвести до непередбачуваності у зв'язку з можливими змінами в національних та глобальних економічних умовах.

Диверсифікація валютних резервів є стратегічно важливою для забезпечення стабільності та оптимізації ризиків управління фінансами. Деякі країни виявляють високий ступінь гнучкості в управлінні своїми валютними резервами, проявляючи дбайливий підхід до диверсифікації портфеля активів. Швейцарія, через свій національний банк, використовує стратегію диверсифікації, тримаючи резерви в різних валютах, таких як долар США, євро, ієна, фунт стерлінгів і канадський долар. Важливою особливістю є те, що банк систематично коригує валютну структуру своїх резервів відповідно до внутрішньої оцінки валютних ризиків та інвестиційних можливостей [61]. Сінгапур, через Валютне управління Сінгапуру (MAS), також виявляє високий рівень диверсифікації своїх валютних резервів. MAS управляє резервами у портфелі активів, деномінованих у різних валютах, включаючи долар США, євро, ієну, фунт стерлінгів, австралійський долар та китайський юань. Крім того, вони розподіляють свої резерви між різними класами активів, такими як державні облігації, корпоративні

облігації, акції та золото, щоб забезпечити максимальну ефективність [66]. Зараз можна відзначити Сальвадор, який здійснив історичний крок, визнавши біткоїн як офіційний засіб платежу та використовуючи його як резервну валюту [67]. Цей рішучий крок відкриває нову главу в історії управління валютними резервами, де країни можуть використовувати цифрові валюти для диверсифікації своїх фінансових портфелів та зменшення ризиків, пов'язаних із традиційними валютами.

5. Нестабільність та непередбачуваність ринкових умов у зв'язку з військовим конфліктом представляють значущий виклик для ефективного управління золотовалютними резервами країни. Воєнний стан призводить до різкого збурення на фінансових ринках та валютних обмінниках, наслідком чого стає важко прогнозувати та раціонально управляти цими резервами. В період воєнного конфлікту економічні та фінансові умови можуть зазнати суттєвих змін через різке зростання геополітичних ризиків, нестабільність інвестиційного клімату та коливання національної валюти. Це ускладнює завдання прогнозування імовірних розвитків подій і вимагає від управлінців резервами надзвичайної важливості стратегічної адаптації. Умови воєнного стану також створюють потенційні ризики для досягнення цільової ефективності золотовалютних резервів. Нестабільність на фінансових ринках може призвести до значних коливань вартості резервів та зменшити їхню ліквідність, ускладнюючи здійснення необхідних фінансових операцій. Крім того, висока невизначеність у геополітичних умовах може ускладнити прийняття обґрунтованих рішень щодо стратегій інвестування та управління ризиками. Враховуючи ці виклики, управління золотовалютними резервами в умовах військового конфлікту вимагає від урядових інституцій ретельного моніторингу глобальних подій, гнучкості в стратегічному плануванні та реагуванні на зміни у фінансовому середовищі. При цьому важливо підтримувати високий рівень прозорості та відкритості у звітах про управління резервами для забезпечення довіри ринків та інвесторів.

6. Обмежений доступ до фінансових ресурсів та міжнародних кредитів у контексті воєнного конфлікту стає ключовим фактором, що суттєво впливає на

ефективне управління золотовалютними резервами країни. Умови військового стану обмежують можливість країни залучати фінансові ресурси на міжнародних ринках або отримувати кредити, що має потенційно серйозні наслідки для її фінансової стійкості та ліквідності. Військовий конфлікт призводить до зниження довіри міжнародних інвесторів та кредиторів, що може викликати відмову надання кредитів або ускладнити умови їх отримання через високий ризик. Це обмежує фінансові можливості країни, піддаючи її значному тиску з точки зору здатності вирішувати фінансові зобов'язання та забезпечувати ліквідність в умовах великих економічних труднощів. Ліквідність та стійкість зовнішньоекономічної діяльності стають вразливими під час військових конфліктів через обмежену можливість залучення нових фінансових ресурсів та надання кредитів. Це ускладнює завдання з управління золотовалютними резервами, оскільки країна може опинитися в ситуації дефіциту коштів для вирішення економічних та фінансових проблем. Для подолання цих викликів важливо приділяти увагу розвитку альтернативних джерел фінансування, таких як розвиток внутрішніх фінансових ринків, повертання прямих інвестицій та сприяння економічній стабільності. Крім того, ретельне планування та прозорість у фінансових операціях можуть зробити управління золотовалютними резервами більш ефективним в умовах військових труднощів.

На основі аналізу низки проблем та зарубіжного досвіду можна запропонувати кілька напрямків для удосконалення управління золотовалютними резервами в Україні:

- використання зарубіжного досвіду для розробки оптимальної стратегії розміщення резервів, яка враховує різноманіття активів та географічну диверсифікацію. Залучення фахівців та консультантів для вивчення кращих практик країн з успішним досвідом у цьому напрямку, таких як Норвегія, Швейцарія, та Японія;

- впровадження системи прозорості та регулярної звітності щодо структури золотовалютних резервів, включаючи розподіл за валютами, типами активів та строками погашення. В цьому контексті, важливо вивчати досвід країн,

які вже успішно практикують відкриті та прозорі стандарти, наприклад, Норвегія та Канада;

- врахування практик диверсифікації валютних резервів, щоб зменшити ризики від змін курсів. Вивчення стратегій інших країн, які успішно реалізували диверсифікацію своїх резервів, таких як Китай, який активно розширює свої державні резерви в інші валюти, окрім долара США;

- застосування сучасних методів управління ризиками для зменшення впливу фінансових ризиків. Вивчення практик країн, які успішно впровадили системи стратегічного управління ризиками, таких як Швейцарія;

- розробка механізмів моніторингу та реагування на геополітичні ризики, оскільки вони можуть суттєво впливати на фінансові ринки та вартість активів.

Реалізація цих напрямків може сприяти покращенню ефективності та стійкості управління золотовалютними резервами в Україні, зменшуючи ризики та оптимізуючи їхнє використання в умовах економічної нестабільності.

3.3 Наявність золотовалютних резервів як один із чинників безпеки країни

Сучасний світ визначається складною економічною та політичною динамікою, де країни намагаються забезпечити свою економічну стабільність та національну безпеку в умовах глобалізації та взаємозалежності. Одним із важливих аспектів економічної безпеки є наявність золотовалютних резервів, які визнаються ключовим чинником у забезпеченні стійкості фінансової системи та відповідно національної економіки. Золотовалютні резерви є важливим інструментом для країн у міжнародних економічних відносинах, забезпечуючи їм можливість реагувати на ризики та виклики, що виникають на світовому ринку. Аналіз ролі та важливості золотовалютних резервів стає ключовим завданням для

розуміння механізмів забезпечення економічної стійкості країн та забезпечення їхньої національної безпеки.

Для оцінки впливу золотовалютних резервів на показники національної безпеки України проведемо економетричний аналіз парних лінійних регресій.

Регресійна залежність між золотовалютними резервами (факторна ознака) та обсягом державного боргу (результативна ознака) в Україні наведена на рис.3.5.

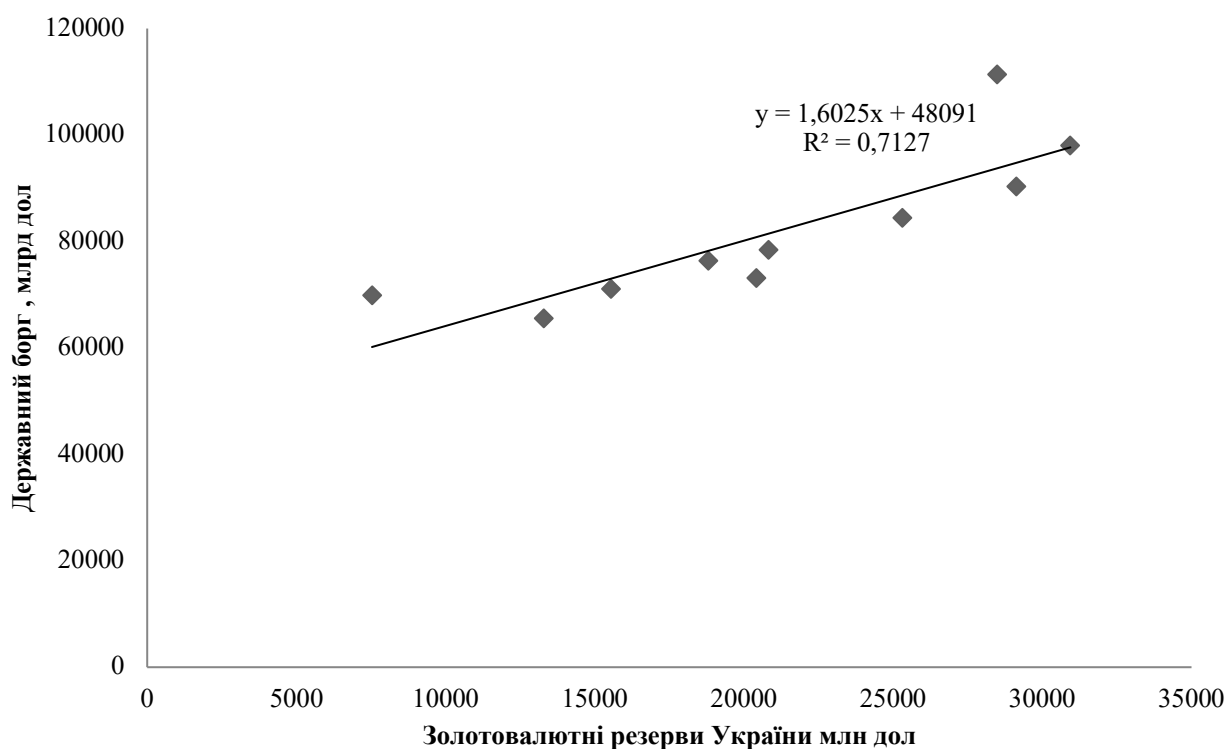

Рисунок 3.5 – Регресійна залежність між золотовалютними резервами (факторна ознака) та обсягом державного боргу (результативна ознака) в Україні за 2013-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [46]

Аналіз регресійної залежності між золотовалютними резервами та обсягом державного боргу в Україні за період з 2018 по 2022 роки видається важливим кроком для розуміння економічної динаміки країни та формування ефективних стратегій управління фінансовим сектором. Визначена регресійна модель, в якій обсяг державного боргу (результативна ознака) залежить від золотовалютних резервів (факторна ознака) за виразом $y = 1,6025x + 48091$, демонструє досить

високий рівень пояснюючої здатності ($R^2 = 0,7127$). Це свідчить про те, що більше 70% варіації обсягу державного боргу може бути зумовлено змінами у золотовалютних резервах.

Однією з ключових причин важливості визначення саме такої регресії є здатність передбачити та розуміти взаємозв'язки між ключовими фінансовими показниками країни. Золотовалютні резерви є показником економічної стійкості та здатності країни ефективно реагувати на економічні труднощі. У контексті обсягу державного боргу, вони можуть впливати на здатність країни здійснювати сплати за позичками та управляти фінансовим навантаженням. Така регресійна модель може слугувати важливим інструментом для розробки ефективних стратегій фінансового планування та ризик-менеджменту. Додатково, враховуючи високий коефіцієнт детермінації (R^2), можна стверджувати, що регресійна модель достатньо точно відображає динаміку взаємозв'язку між золотовалютними резервами та державним боргом. Це надає можливість ефективно використовувати отримані результати в практичному управлінні економікою та фінансами країни, сприяючи прийняттю обґрунтованих рішень у сфері економічної та фінансової політики.

Регресійна залежність між золотовалютними резервами (факторна ознака) та обсягом дефіциту Державного бюджету (результативна ознака) в Україні наведена на рис.3.6.

Аналіз регресійної залежності між золотовалютними резервами та обсягом дефіциту Державного бюджету в Україні за період з 2013 по 2022 роки вказує на важливі взаємозв'язки між цими двома ключовими економічними показниками. Регресійна модель, представлена виразом $y = 0,0174x - 191,77$, вказує на негативну залежність між золотовалютними резервами (факторною ознакою) та обсягом дефіциту Державного бюджету (результативною ознакою). Однак важливо врахувати, що коефіцієнт детермінації ($R^2 = 0,241$) є відносно низьким, що свідчить про те, що лише близько 24% варіації дефіциту бюджету може бути зумовлено змінами у золотовалютних резервах.

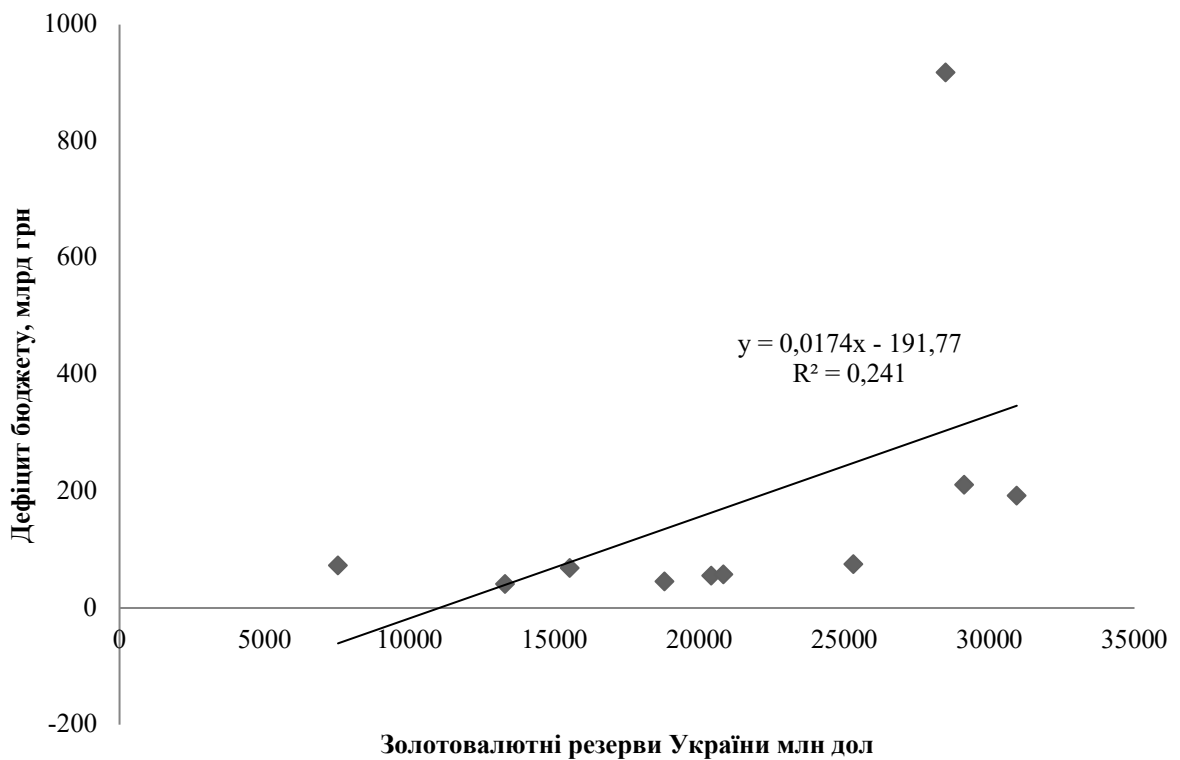

Рисунок 3.6 – Регресійна залежність між золотовалютними резервами (факторна ознака) та обсягом дефіциту Державного бюджету (результативна ознака) в Україні за 2013-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [46]

Така регресійна модель має важливе значення для економічного аналізу та стратегічного планування, оскільки вона дозволяє оцінити вплив змін у золотовалютних резервах на динаміку дефіциту Державного бюджету. Враховуючи негативний коефіцієнт перед факторною ознакою, можна припустити, що збільшення обсягу золотовалютних резервів може впливати на зменшення дефіциту бюджету, зокрема через можливість здійснення ефективніших фінансових операцій та обслуговування зовнішнього боргу. Важливість такої регресії полягає в тому, що вона надає уряду та економічним аналітикам інструмент для розуміння та управління фінансовими процесами. Вона може слугувати основою для розробки політик, спрямованих на забезпечення економічної стійкості країни та управління фінансовими ризиками. Зазначена регресійна модель, хоч із незначним коефіцієнтом детермінації, може

допомогти прогнозувати можливі економічні наслідки змін у золотовалютних резервах та сприяти раціональному прийняттю рішень в сфері фінансового управління країною.

Регресійна залежність між золотовалютними резервами (факторна ознака) та рівнем девальвації гривні (результативна ознака) в Україні наведена на рис.3.7.

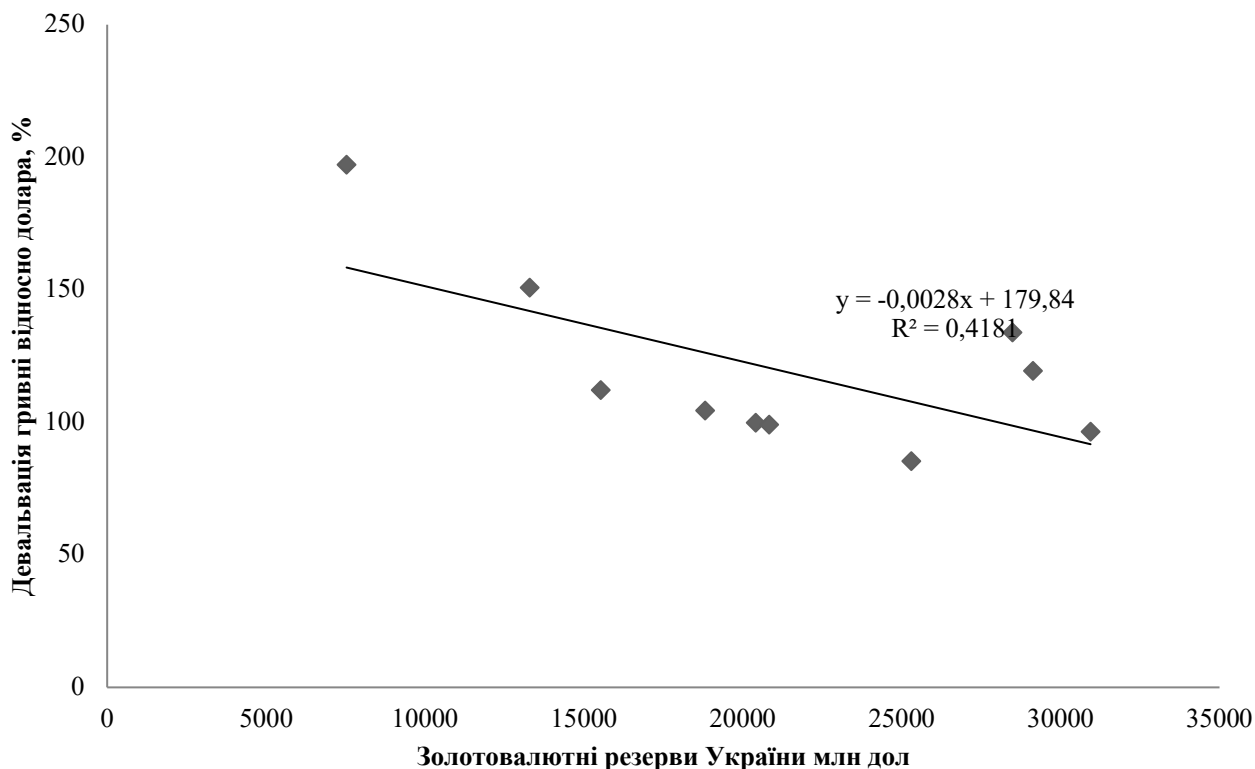

Рисунок 3.7 – Регресійна залежність між золотовалютними резервами (факторна ознака) та рівнем девальвації гривні (результативна ознака) в Україні за 2013-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [46]

Аналіз регресійної залежності між золотовалютними резервами та рівнем девальвації гривні в Україні за період з 2013 по 2022 роки є значущим для розуміння взаємозв'язків між фінансовими показниками країни. Регресійна модель, представлена виразом $y = -0,0028x + 179,84$, показує, що існує від'ємна залежність між золотовалютними резервами (факторною ознакою) та рівнем девальвації гривні (результативною ознакою). Коефіцієнт детермінації ($R^2 = 0,4181$) вказує на те, що близько 42% варіації рівня девальвації гривні може бути

пояснено змінами у золотовалютних резервах. Важливість визначення саме такої регресії полягає у розкритті та розумінні можливих фінансових механізмів, що впливають на стан гривні.

Негативний коефіцієнт перед факторною ознакою свідчить про те, що збільшення золотовалютних резервів може сприяти зниженню рівня девальвації гривні. Це може бути зумовлено тим, що високі рівні золотовалютних резервів можуть надавати країні більшу стійкість та впевненість на міжнародному валютному ринку, зменшуючи необхідність в проведенні девальваційних заходів. Така регресійна модель дозволяє уряду та економічним аналітикам ефективніше прогнозувати вплив змін у золотовалютних резервах на стан валютної курсової політики. Враховуючи її результати, можливо розробляти стратегії збалансованого управління валютним ринком, спрямовані на зменшення ризиків девальвації та підтримку стійкості національної валюти.

Регресійна залежність між золотовалютними резервами (факторна ознака) та рівнем інфляції (результативна ознака) в Україні наведена на рис.3.8.

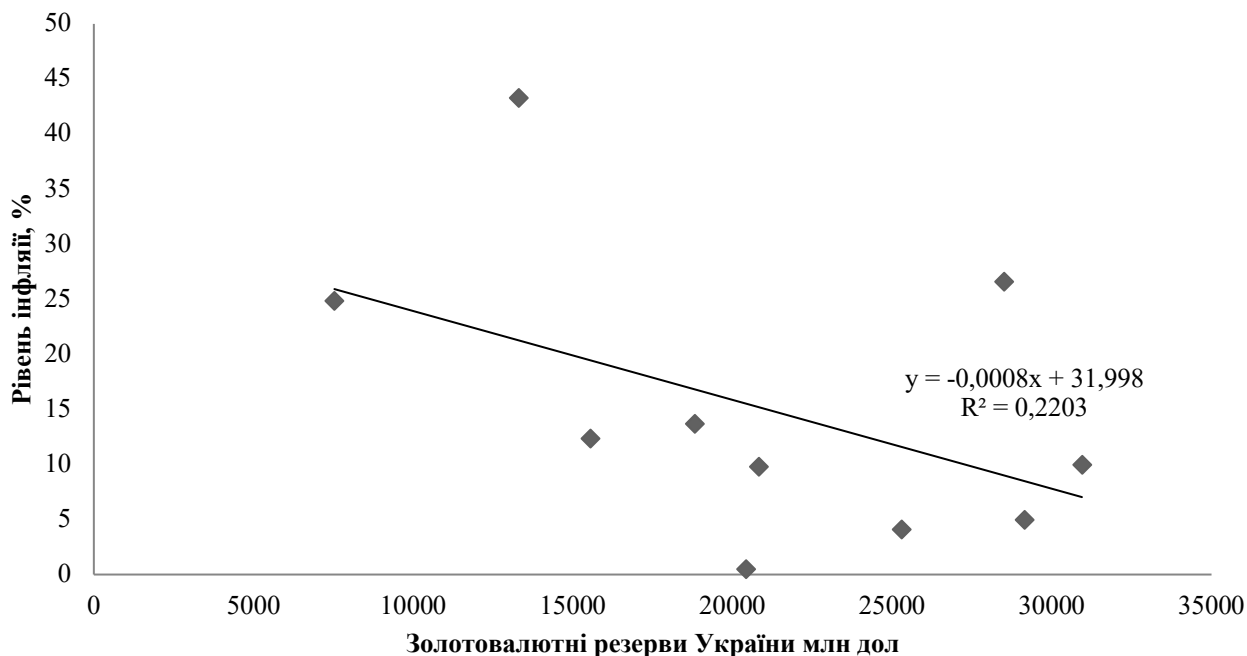

Рисунок 3.8 – Регресійна залежність між золотовалютними резервами (факторна ознака) та рівнем інфляції (результативна ознака) в Україні за 2013-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [46]

Аналіз регресійної залежності між золотовалютними резервами та рівнем інфляції в Україні за період з 2013 по 2022 роки відображає важливі взаємозв'язки між цими ключовими економічними показниками. Представлена регресійна модель $y = -0,0008x + 31,998$ вказує на від'ємну залежність між факторною ознакою, а саме золотовалютними резервами, та результативною ознакою, якою є рівень інфляції. Коефіцієнт детермінації ($R^2 = 0,2203$) свідчить про те, що лише близько 22% варіації рівня інфляції може бути зумовлено змінами у золотовалютних резервах.

Визначення такої регресії важливе для розуміння можливих механізмів, що впливають на інфляційні процеси в країні. Від'ємний коефіцієнт перед факторною ознакою може свідчити про те, що збільшення золотовалютних резервів може впливати на зниження рівня інфляції. Це може бути зумовлено тим, що високі обсяги золотовалютних резервів можуть забезпечити країні більшу фінансову стабільність, зменшуючи тиск на вартість національної валюти та сприяючи утриманню інфляційних тенденцій. Важливість визначення цієї регресії полягає в її потенційному внеску в розробку ефективних стратегій контролю інфляції та забезпечення стійкості фінансово-економічної системи країни. Аналіз такої залежності може слугувати інструментом для передбачення можливих наслідків змін у золотовалютних резервах на рівень інфляції, що, в свою чергу, допомагає управлінню макроекономічними процесами та прийнятті обґрунтованих рішень у фінансово-економічній політиці країни.

Таким чином, аналіз регресійних моделей, що характеризують залежність між золотовалютними резервами та різними економічними показниками України за різні періоди, дозволяє виявити ключові зв'язки між цими факторами. Загальна тенденція вказує на те, що золотовалютні резерви мають важливий вплив на фінансову стійкість та економічну безпеку країни.

ВИСНОВКИ

Дослідження проведене з метою аналізу сучасних тенденцій у формуванні та управлінні золотовалютними резервами країн світу з акцентом на їхній вплив на економічну стабільність та можливості їх застосування для стратегічного розвитку економіки України дозволило зробити наступні висновки.

1. Дослідивши сутність та поняття золотовалютних резервів, можемо зробити висновок, що золотовалютні резерви – це сукупність високоліквідних активів, включаючи іноземні валютні резерви та золото, які належать державі або центральному банку і можуть бути використані для забезпечення фінансової стабільності, збереження стійкості національної валюти, здійснення міжнародних розрахунків, погашення зовнішніх боргів, регулювання валютного курсу та використання для загальноекономічних потреб країни під наглядом відповідних органів. Золотовалютні резерви можуть включати різні активи, такі як золото, іноземні валюти, СПЗ, резервну позицію МВФ, цінні папери та інші резервні активи, і їх структура ретельно обрана для досягнення максимальної ефективності та стійкості. Золотовалютні резерви забезпечують стабільність валюти, фінансову стійкість і дотримання міжнародних фінансових зобов'язань, а їх поповнення здійснюється через різноманітні джерела, такі як валютні інтервенції, купівля іноземної валюти, доходи від операцій з іноземною валютою і інші. Ці процеси визначають економічну та фінансову політику країн, впливаючи на їхню стійкість та реакцію на економічні виклики.

2. Виділивши причини накопичення та використання золотовалютних резервів, бачимо, що роль золотовалютних резервів в сучасному фінансовому управлінні та стабільності кожної держави виявляється надзвичайно важливою. Ці резерви виконують різноманітні функції, такі як компенсація дефіциту платіжного балансу, забезпечення міжнародних фінансових відносин, підтримка стабільності національної валюти та захист від зовнішніх шоків. Суть їхньої ролі полягає у важливому внеску в фінансову стабільність та захист національної

економіки від різних ризиків. Золотовалютні резерви стають ключовим інструментом для країн, спрямованих на збалансування своїх фінансів, міжнародну взаємодію та забезпечення стабільності фінансової системи. Важливим завданням для кожної країни є досягнення правильного балансу між різними функціями золотовалютних резервів та їхнім ефективним управлінням. Ці резерви не лише служать інструментом для збереження довіри та економічного розвитку, але й є ключовим ресурсом для забезпечення фінансової стійкості національної економіки в глобальному економічному середовищі.

3. Охарактеризувавши принципи та методи управління золотовалютними резервами, робимо висновок, що управління золотовалютними резервами виступає ключовим компонентом фінансової політики для країн та центральних банків. Сучасна система управління цими резервами включає різноманітні методи та принципи, спрямовані на досягнення фінансової стабільності та ефективного використання резервів. Вона обов'язково враховує принципи диверсифікації ризиків, забезпечення ліквідності, максимізації доходу та відповідність міжнародним стандартам. Це дозволяє країнам зберігати фінансову стабільність, ефективно реагувати на зміни на фінансових ринках та зберігати цінність своїх резервів. Здійснення управління золотовалютними резервами вимагає комплексного підходу та уважності до різних аспектів, таких як інформаційна база, нормативне регулювання, кадровий потенціал та технічна інфраструктура. Ці складові допомагають країнам та центральним банкам у прийнятті обґрунтованих рішень щодо управління золотовалютними резервами та забезпечують їхню фінансову стабільність. Все це підкреслює важливість ефективного управління золотовалютними резервами для країн у глобальному фінансовому середовищі та необхідність дотримання найкращих практик для забезпечення економічного розвитку та стійкості.

4. Визначивши світові тенденції у формуванні золотовалютних резервів країн робимо наступні висновки. Обсяг світових золотовалютних резервів проявляє тенденцію до коливань протягом розглянутого періоду, свідчачи про динамізм глобального фінансового ландшафту, в якому країни адаптують свої

стратегії під впливом змін у геополітиці, економіці та інших чинників. Зміни у структурі резервів вказують на гнучкість країн у реакції на глобальні зміни. Зростаюча роль євро та китайського юаня підкреслює їхню привабливість як стабільних резервних активів. Частка золотовалютних резервів у світовому ВВП відображає економічні та фінансові стратегії країн, а зміни цього показника вказують на важливі моменти економічної нестабільності та стратегічних рішень центральних банків. Зв'язок між рівнем інфляції та стратегіями утримання резервів визначається потребою забезпечення стабільності в умовах зростання цін. Високий рівень інфляції ставить завдання пошуку стабільних активів у центр управління резервами. Аналіз світових золотовалютних резервів є ключовим етапом для розуміння глобальних фінансових та економічних тенденцій. Ідентифікувавши ключові фактори та зміни, що впливають на ці резерви, ми можемо краще розуміти стратегії країн у відповідь на виклики глобального фінансового середовища.

5. Аналіз золотовалютних резервів розвинених країн показав, що більшість розглянутих країн, таких як США, Франція та Великобританія, відзначають загальний тенденційний спад золотовалютних резервів протягом розглянутого періоду, обумовлений різними факторами, такими як економічні труднощі, зміни в торговельних відносинах та глобальні фінансові та політичні нестабільності. Частка золотовалютних резервів у ВВП в більшості країн також зменшується, що вказує на те, що країни шукають нові стратегії управління фінансовими резервами, віддаючи перевагу іншим видам активів або переглядаючи свої стратегії диверсифікації. Втрати золотовалютних резервів пов'язані з глобальними подіями, такими як пандемія COVID-19, що суттєво вплинула на економіки всього світу та спонукала до перегляду стратегій фінансового управління. У кожному випадку важливим аспектом є подальший моніторинг та аналіз динаміки золотовалютних резервів, а також визначення конкретних факторів, які впливають на ці зміни. Це дозволить країнам адаптувати свої стратегії до динамічних умов світового фінансового ринку та забезпечити стабільність та стійкість своїх економік.

6. Аналіз ефективності управління золотовалютними резервами України показав, що загальна тенденція зростання золотовалютних резервів свідчить про успішні заходи Національного банку України та уряду в напрямку забезпечення фінансової стабільності та ліквідності національного фінансового ринку. Стратегічний підхід до управління резервами та їх диверсифікація, включаючи активне використання СПЗ та збільшення монетарного золота, свідчать про адаптацію до змін на світових ринках. Початок військового конфлікту у 2022 році суттєво вплинув на економічну ситуацію – зменшення золотовалютних резервів та стрімкий ріст інфляції свідчать про важкі труднощі та виклики, що виникають в умовах воєнного конфлікту. Зміни у частці золотовалютних резервів у ВВП та їх взаємозв'язок з державним боргом відображають стратегічні рішення влади у забезпеченні фінансової стабільності та зменшенні ризиків. Загалом, наведені економічні тенденції підкреслюють необхідність адаптації економічної політики та управління фінансами в умовах нестабільності та змін. З урахуванням геополітичних та економічних викликів, влада повинна продовжувати впроваджувати ефективні заходи для забезпечення стабільності та розвитку економіки України.

7. Формування та управління золотовалютними резервами представляє собою ключовий аспект економічної стратегії країн, спрямований на забезпечення їхньої фінансової стійкості та ефективного участі у глобальних економічних процесах. Аналізуючи проблеми та виклики, що виникають у процесі формування та управління золотовалютними резервами, можна визначити ряд ключових висновків. По-перше, нестабільність світового фінансового середовища визначає високий рівень ризику для країн у забезпеченні стабільності своїх золотовалютних резервів. Глобальні турбуленції, економічні кризи та політичні конфлікти можуть спричинити значні коливання вартості резервів та негативно позначитися на економічній ситуації країни. По-друге, глобалізація та взаємозалежність економік підкреслюють необхідність ретельного аналізу та прогнозування ризиків, що впливають зі змін у світовому фінансовому середовищі. Ефективне управління резервами вимагає стратегій, які враховують

взаємозв'язки між економіками та можливі наслідки глобальних змін. По-третє, важливою є необхідність постійного оновлення стратегій управління золотовалютними резервами, особливо в умовах динамічного фінансового та технологічного ландшафту. Використання інноваційних підходів, таких як аналітика, ризик-менеджмент та нові фінансові інструменти, може допомогти країнам адаптуватися до змін та максимізувати результативність управління своїми резервами. Забезпечення ефективного формування та управління золотовалютними резервами вимагає не лише глибокого розуміння фінансових ринків, але й гнучкості в реагуванні на непередбачені події. Країни, що успішно вирішують ці проблеми та ефективно управляють своїми резервами, можуть сприяти збереженню стабільності своїх фінансів у невизначеному світовому економічному контексті.

8. Удосконалення управління золотовалютними резервами в Україні стане ключовим етапом для забезпечення фінансової стійкості та ефективної стратегії в умовах військового стану та економічної нестабільності. Аналіз проблем та зарубіжного досвіду вказує на кілька критичних напрямків для досягнення цієї мети. Розробка оптимальної стратегії розміщення резервів, враховуючи різноманіття активів та географічну диверсифікацію, визначається як першочергове завдання. Важливо залучити фахівців та консультантів для аналізу кращих практик країн, які вже демонструють успішний досвід, таких як Норвегія, Швейцарія, та Японія. Підвищення прозорості та звітності стає основною передумовою ефективного управління. Використання стандартів країн, які активно практикують відкриті та прозорі процеси, зокрема Норвегії та Канади, може слугувати прикладом для впровадження аналогічних систем в Україні. Диверсифікація валютних резервів відповідно до успішних стратегій інших країн, таких як Китай, що розширює свої резерви в інші валюти, ніж долар США, сприятиме зменшенню ризиків та забезпеченню більшої стійкості. Застосування сучасних методів управління ризиками та розробка механізмів моніторингу та реагування на геополітичні ризики допоможе адаптувати стратегії до непередбачуваних умов та забезпечити більш ефективний контроль. Реалізація

цих напрямків сприятиме не лише покращенню управління золотовалютними резервами в Україні, але й збільшить стійкість фінансової системи країни в умовах глобальних викликів.

9. Наявність золотовалютних резервів є ключовим чинником економічної та фінансової безпеки країни. Розгляд регресійних моделей вказує на різноманітні зв'язки між золотовалютними резервами та показниками національної безпеки. Аналіз регресії між золотовалютними резервами та рівнем державного боргу, рівнем дефіциту державного бюджету, рівнем девальвації гривні і рівнем інфляції вказує на важливі зв'язки між цими фінансовими показниками. Визначені моделі дозволяють уряду та економічним аналітикам краще розуміти економічні динаміки та приймати обґрунтовані рішення щодо фінансового управління та політики. Важливість визначення таких регресій полягає в тому, що вони надають урядам та економічним аналітикам інструмент для ефективного управління економікою країни та забезпечення стійкості в умовах глобальної нестабільності. Золотовалютні резерви, що функціонують як фінансовий резерв та інструмент зовнішньоекономічного впливу, є важливим елементом стратегічного планування та забезпечення економічної безпеки країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Balance of payments and international investment position manual. Sixth Edition. Washington. 2009. International Monetary Fund. 351 p. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf> (дата звернення 21.10.2023).
2. Про Національний банк України: закон України від 20 трав. 1999 р. № 679-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення 21.10.2023).
3. Amadeo K. Foreign Exchange Reserves and How They Work. 2020. URL: <https://www.thebalancemoney.com/foreign-exchange-reserves-3306258> (дата звернення 21.10.2023).
4. Nikolova I. Impact of Covid Pandemic on Foreign Exchange Reserves. *International Balkan and Near Eastern Congresses Series on Economics, Business and Management*. 2021. Pp. 1436-1442.
5. Gómez J. The cost of holding foreign exchange reserves. 2021. URL: <https://rednie.eco.unc.edu.ar/files/DT/2021-48.pdf> (дата звернення 21.10.2023).
6. Ferranti M. Estimating the Currency Composition of Foreign Exchange Reserves. *Department of Economics, Harvard University*. 2023. URL: <https://arxiv.org/pdf/2206.13751.pdf> (дата звернення 21.10.2023).
7. Бобрицька Г. С. Математичне моделювання прогнозу валютного курсу в Україні в умовах кризового стану. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. № 2. С. 268-273.
8. Король М.М., Лапа І.В. Теоретичні основи формування та управління золотовалютними резервами. *Науковий вісник УжНУ*. 2018. № 21. С. 128-131.
9. Sustainable management of central banks' foreign exchange (FX) reserves. 2022. URL: <https://www.inspiregreenfinance.org/wp-content/uploads/2022/07/Fender-et-al-2022-Sustainable-management-of-central-banks-foreign-exchange-FX-reserves.pdf> (дата звернення 21.10.2023).

10. Степанова В. О. Економічна сутність та теоретичні основи формування золотовалютних резервів. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 2. С. 96–99.
11. Стеценко Н. А. Сучасні аспекти управління золотовалютними резервами. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 5. С. 254-260.
12. Zhang J. Analysis on the Impact of the Foreign Exchange Reserves of China on Its Macro Economy. *Web of Conferences* 233. 2021. URL: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2021/09/e3sconf_iaecst20_01159.pdf (дата звернення 21.10.2023).
13. Manuel V., Mbazima-Lando D., Naimhwaka E. Effects of Government Expenditure on Foreign Exchange Reserves: Evidence for Namibia. *International Journal of Economics and Financial Issues*. 2023. № 13(1). С. 172–183.
14. Шумікін С. О. Проблеми формування та методи управління золотовалютними резервами різних країн: порівняльний аналіз. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2013. № 3. С. 74-79.
15. Сус Л. В. Проблеми формування золотовалютних резервів НБУ. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 296-302.
16. Davis J. Foreign Exchange Reserves as a Tool for Capital Account Management. *Globalization Institute Working Paper*. 2019. URL: <https://www.dallasfed.org/~media/documents/research/international/wpapers/2019/0352.pdf> (дата звернення 21.10.2023).
17. Yeyati E. The Cost of Holding Foreign Exchange Reserves. *CID Faculty Working Paper*. 2019. URL: <https://growthlab.hks.harvard.edu/files/growthlab/files/2019-05-cid-wp-353-holding-exchange-reserves.pdf> (дата звернення 21.10.2023).
18. Вінницький С. Формування цілей управління золотовалютними резервами у світовій економіці. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2015. № 3. С. 18-28.
19. Дяковський Д. А. Сутність і сучасні тенденції формування та використання золотовалютних резервів України. *Наукові записки НаУКМА*. 2020. № 1. С. 48-54.

20. Ільчук П. Г. Управління золотовалютними резервами НБУ як інструмент реалізації грошово-кредитної політики та його вплив на економічний розвиток України. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2013. № 767. С. 140-153.
21. Sunner D. Trends in Global Foreign Currency Reserves. 2015. URL: <https://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2017/sep/pdf/bu-0917-9-trends-in-global-foreign-currency-reserves.pdf> (дата звернення 21.10.2023).
22. Verma A. A Study of Costs and Risks of Holding Foreign Exchange Reserves. *International Journal for Research in Management and Pharmacy*. 2017. №5. С. 48-54.
23. Oyeniran W. Determination of Optimal Level of Foreign Reserves in Nigeria. *CBN Journal of Applied Statistics*. 2020. № 11. С. 65-85.
24. Демченко М. Ю. Глобальні золотовалютні резерви: сучасний стан та прогноз. *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління*. 2013. № 3. С. 108-116.
25. Gondaliya V. Impact of foreign exchange reserves on foreign exchange rate. *International Journal of Creative Research Thoughts*. 2021. № 9. С. 352-361.
26. Lee Y. Relationship between International Reserves and FX Rate Movements. *Sustainability*. 2020. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/17/6961> (дата звернення 21.10.2023).
27. Foreign exchange reserves: analysis of size and currency diversification. 2020. URL: <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=9016613&fileId=9016636> (дата звернення 21.10.2023).
28. Степанова В. О. Вплив чинників на динаміку золотовалютних резервів Національного Банку України. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 1. С. 154-157.
29. Вінницький С. І. Організаційні аспекти управління золотовалютними резервами. *Інноваційна економіка*. 2014. № 3. С. 217-223.

30. Шемет Т. С. Питання формування оптимальної структури золотовалютних резервів України. *International scientific journal*. 2014. № 11. С. 29-32.
31. World Official Foreign Exchange Reserves (COFER) - IMF Data. URL: <https://data.imf.org/regular.aspx?key=41175> (дата звернення 14.11.2023).
32. World GDP. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (дата звернення 14.11.2023).
33. Global inflation rate. URL: <https://www.statista.com/statistics/256598/global-inflation-rate-compared-to-previous-year/> (дата звернення 14.11.2023).
34. United States Foreign Exchange Reserves. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/united-states/foreign-exchange-reserves> (дата звернення 14.11.2023).
35. GDP (current US\$) - United States. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=US> (дата звернення 14.11.2023).
36. Japan Foreign Exchange Reserves (USD) - Investing.com. URL: [https://www.investing.com/economic-calendar/foreign-reserves-\(usd\)-1004](https://www.investing.com/economic-calendar/foreign-reserves-(usd)-1004) (дата звернення 14.11.2023).
37. GDP (current US\$) - Japan. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=JP> (дата звернення 14.11.2023).
38. China Foreign Exchange Reserves. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/china/foreign-exchange-reserves> (дата звернення 14.11.2023).
39. GDP (current US\$) - China. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CN> (дата звернення 14.11.2023).
40. Germany Foreign Exchange Reserves. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/germany/foreign-exchange-reserves> (дата звернення 14.11.2023).

41. GDP (current US\$) – Germany. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=DE> (дата звернення 14.11.2023).
42. France Foreign Exchange Reserves . URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/france/foreign-exchange-reserves> (дата звернення 14.11.2023).
43. France GDP. URL: <https://tradingeconomics.com/france/gdp> (дата звернення 14.11.2023).
44. United Kingdom Foreign Exchange Reserves. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/united-kingdom/foreign-exchange-reserves> (дата звернення 14.11.2023).
45. United Kingdom GDP. URL: <https://tradingeconomics.com/united-kingdom/gdp> (дата звернення 14.11.2023).
46. Arslan A. The size of foreign exchange reserves. URL: https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap104a_rh.pdf (дата звернення 14.11.2023).
47. The accumulation of foreign reserves - European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp43.pdf> (дата звернення 14.11.2023).
48. Bourenane B. Measuring the effect of foreign exchange reserves on foreign direct investment in Algeria during the period 1990-2020 using the ARDL model. URL: https://mpa.ub.uni-muenchen.de/114990/1/MPRA_paper_114990.pdf (дата звернення 14.11.2023).
49. Emmanuel U. Accumulation of External Reserves and Effects on Exchange Rates and Inflation in Nigeria. *International Business and Management*. 2013. № 2. Pp. 105-114.
50. Fang Yu. Does a correlation exist between the foreign exchange reserves and the exchange rate? URL: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:490821/FULLTEXT02.pdf> (дата звернення 14.11.2023).

51. Lhamo P. The implications of the depletions of foreign currency reserves in Bhutan. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Science)*. 2023. № 16. Pp. 23-35.
52. Gajurel, R. P. Determinants of Nepal's Foreign Exchange Reserve: An Empirical Study. *Journal of Management*. 2022. № 5(1). Pp. 76-98.
53. Gamage C. Foreign Exchange Reserves—Towards a Sustainable Allocation. URL: https://www.cbsl.gov.lk/sites/default/files/cbslweb_documents/research/IRC_2016_Chairth_Gamage_Paper.pdf (дата звернення 14.11.2023).
54. Золотовалютні резерви України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/> (дата звернення 14.11.2023).
55. Валовий внутрішній продукт України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення 14.11.2023).
56. Державний борг України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (дата звернення 14.11.2023).
57. Індекс інфляції України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення 14.11.2023).
58. Бойко Д. І. Управління золотовалютними резервами в контексті забезпечення фінансової стабільності. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 5. С. 327-330.
59. Why China's Currency Tangos With The USD. URL: <https://www.investopedia.com/articles/forex/09/chinas-peg-to-the-dollar.asp> (дата звернення 14.11.2023).
60. Japan: 2023 Article IV consultation-Press Release. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/03/30/Japan-2023-Article-IV-consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-531587> (дата звернення 14.11.2023).
61. Switzerland: Detailed Assessment of Compliance. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2014/cr14264.pdf> (дата звернення 14.11.2023).

62. Norway's financial system 2022. URL: <https://www.norges-bank.no/en/news-events/news-publications/Reports/norways-financial-system/2022-nfs/content/> (дата звернення 14.11.2023).
63. Report on the Management of Canada's Official International Reserves. URL: <https://www.canada.ca/en/department-finance/services/publications/official-international-reserves/2022/report.html> (дата звернення 14.11.2023).
64. Foreign exchange operations. Singapore. URL: <https://www.mas.gov.sg/statistics/reserve-statistics/foreign-exchange-operations> (дата звернення 14.11.2023).
65. Chile: Technical Assistance Report-Fiscal Considerations in Managing Stabilization Funds. URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2023/249/article-A001-en.xml> (дата звернення 14.11.2023).
66. Ravi Menon: How Singapore manages its reserves. URL: <https://www.bis.org/review/r190313b.htm> (дата звернення 14.11.2023).
67. El Salvador's Experiment with Bitcoin as Legal Tender. URL: <https://www.nber.org/digest/202207/el-salvadors-experiment-bitcoin-legal-tender> (дата звернення 14.11.2023).